

MAAKODU

Eesti esimene aia-, suvila- ja majaomanike ajakiri • XXIV aastakäik • detsember 2013

Libula lilltikand
särab taas

Ukse ehteks
samblapallid

Kodu vanas
viinavabrikus

Meistrite ehitud
kuused

hind 2,90 €

ISSN 0235-6899



9 770235 689028

KODUKLIIMA

www.kodukliima.ee



Mitsubishi Heavy Industries SRK/SRC 20ZJX-S
õhksoojuspump. **Kasutegur kütmisel 5,56**

Kampaania
hind koos
paigaldusega
ainult **999€**



SOOJUSPUMBAD VENTILATSIOON JAHUTUS

Tallinn

tel. 666 1355

Tartu

tel. 7 402 343

Haapsalu

tel. 52 83 229

Rakvere

tel. 58 362 325

Viljandi

tel. 52 84 729

Räpina

tel. 58 366 420

Kuressaare

tel. 56 943 214

**SÄÄSTA
KÜTTEKULUDELTI!**

Rohkem infot kodulehelt www.kodukliima.ee ja info@kodukliima.ee

Sisukord

6

KODU

- 6 Kodu vanas viinavabrikus
- 14 Muinasjutuvilla mändide all
- 22 Meistrid ehivad jõulupuud
- 28 Rippuv riul
- 30 Lihula lilltikand särab taas
- 38 Laudast sai saunake
- 44 Saunasõbra uudne ja tarviline vara

AED

- 48 Ukse ehteks samblapallid
- 52 Vanaemade lemmik – jõulukaktus
- 56 Uudised
- 58 Sibullillede elluäratamine
- 60 Okkaline aed valmistub talveks

ELULAAD

- 63 Üllatuskingid Mardilaadalt
- 66 Kuuseke lauale
- 68 Talv tuleb, jõulud saavad
- 74 Susi, kes toob rõõmu ja viib mure
- 79 Detsembri sündmused
- 80 Maakodu sisujuht 2013
- 82 Ristsõna



30



52



60



68



14



22

74



48

Rõõmsat jõuluootust!

Neid ridu kirjutades sajab õues vihma ja sooja on kuus kraadi. Ilm on hukas, ütleb selle peale vanarahvas.

Ja ometi on südame salasopis lootus valgetele jõuludele ning neid on ilmatargad ka tänavu lubanud. Juba ostame poest verivorsti, paneme ahju kapsast ja krõbistame piparkooke. Jõuluskeptikud ohkavad sügavalt. Nende arvates on jõulud paratamatus, mis tuleb kuidagimoodi üle elada.

Usun, et enamikule pakuvad jõulud siiski rõõmu ja soojust, perega koos olemise aega ja ühiseid toimetusi. Pühad on just seda nägu, milliseks need ise teeme.

Sama tõde kehtib ka ajakirja kohta – on ju Maakodu nii selle tegijate kui ka meie lugejate nägu. Aitäh kõigile, kes on olnud meie tellijad, lugejad, kirjutajad ja meie tegemistes kaasalõõjad!

Maakodu väike toimetis – Kristel, Kaja, Jana, Jaan ja mina – tahame Maakodu lugejatele pakkuda uuel aastal veelgi paremat ja huvitavamat sisu. Soovime, et meie külaskäigud kaunitesse Eestimaa kodudesse, toredate, töökate ja ettevõtlike inimeste juurde, seal nähtu ja kogetu annab inspiratsiooni ning sütitab ka teid looma enda ümber ilusat, sooja ja turvalist kodu.

Uuel aastal täieneb Maakodu ajakiri uute rubriikidega. Pühendame rohkem tähelepanu ja ruumi meeste tegemistele ja käsitööle. Et me meistrid Eestimaa eri paigust üles leiaksime, kutsun kõiki kuldsete kätega töömehi meile endast teada andma.

Ükski kodu ei saa läbi tehnikata ning just seepärast otsustasime luua ajakirja tehnikarubriigi. Anname nõu ning abistame oma lugejat orienteeruma ja valikuid tegema selles keerulises ja kiiresti muutuvas valdkonnas. Meie lugejate seas on kindlasti neid, kes alles alustavad oma aia rajamist, ja rubriik algajale aednikule on mõeldud just neile.

Me pole unustanud ka kõige pisemaid pereliikmeid. Alates jaanuarist hakkab ilmuma lastelehekülged, kus iga kord õpetatakse meisterdama midagi uut ja vahvat. Miks mitte teha seda koos ema-isa ja vanaema-vanaisaga, sest nii on ju kõigil lõbusam!



Häid pühi ja kohtumiseni uuel aastal!

Kadri Tramm
Maakodu peatoimetaja

Tere, Maakodu!

Möödas on suvine aias tegutsemise aeg, käes on sügis ja algab näputöö periood. Mulle väga meeldib käsitööd teha: olen heegeldanud, teinud makrameed, kudunud kaltsuvaipu. Mõni aasta tagasi tikkisin rooside ja maikellukestega pildi



ning veel mõned pildid ristpistes. Ilmselt tüütas see ristide lugemine ära ja hakkasin tegema lilltikandit. Kõigepealt tegin paar kotti ja padjad, siis teki. Sel sügisel olen tikkinud kahe padja jaoks katted. Alustasin tekiga. Tore kui näputöö teema oleks kevadel uuesti päevakorral. Huvitav oleks teada, mida on teised talve jooksul valmis meisterdanud!

Laine Lutter Kuressaarest

Lapiusulise tegemised

Kui vihma ei saja, jätkub praegugi õues töid ja tegemisi, sügis on ju soe! Ent tubaste toimetuste seas ongi esikoht just käsitööle. Olen varem kudunud, rohkem siiski heegeldanud, aga mu nõrkus ja lausa ravimatu haigus on lapitöö. Olen lapiusuline!

Teen seda tõesti enda lõbuks. Väiksemaid töid olen ka kingituseks teinud. Esimesed arglikud katsetused võtsin ette juba 20 aastat tagasi. Nüüd olen õppinud ja mõistnud, et see töö on nii huvitav. Väga kahju, et kõiki põnevaid tehnikaid ei jõua selgeks saada. Viimane, mida eelmisel aastal kursustel õppisin, oli *bargello*-tehnika. See oli vaimustav!

Eelmisel talvel sain kogemuse võrra rikkamaks: lapitööd võib teha ka põimimistehnika abil – ja oi kui huvitavate mustritega veel! Kõike head!

Ivi Saarelaan Raplamaalt

Vahvad neljajalgse!

Meeldis lugu kassisõpradest Malvest ja Olavist. Tänu nendele on paljud vahvad neljajalgseid saanud teise ja parema võimaluse. Ülemöödunud sügisel külaskäigul sain kõik siis kostil olnud 38 kassi ning koerad Molli ja Torri ära nähtud.

Edu pererahvale ja ka teie ajakirjale!

Tänukink lugejale

Maakodu annab seekord auhinna kuldsete kätega Laine Lutterile Saaremaalt, kes saatis meile fotosid oma kaunistest tikitud patjadest ja tekkidest. Auhinnaks on DVD "Tom ja Fluffy" Eesti Ekspressi lastefilmide sarjast.

Ristsõna võitja Priit Järve

Ristsõna õige vastus oli: Palmse mõisa ahvatlused, palmimaja, moonakamaja, supelusmaja. Loosi tahtel võitis Maalehe viinamarjaraamatu Priit Järve. Palju õnne!

Järgmine ristsõna võitja saab auhinnaks Hendrik Relve raamatu "Puude kuulaja".

MAAKODU

Toimetuse aadress:
Narva mnt 13, 10151 Tallinn.

Levi ja tellimine 680 4444, klienditugi@lehed.ee
Peatoimetaja Kadri Tramm
661 3370 kadri.tramm@maakodu.ee
Tegevtoimetaja Kristel Kirss
661 3373 kristel.kirss@maakodu.ee
Toimetajad
Kaja Kurg 661 3374 kaja.kurg@maakodu.ee
Jaan Mettik jaan.mettik@maakodu.ee
Jana Rand 661 3375 jana.rand@maakodu.ee

Keeletoimetaja Ene Leivak 661 3311
Korrektor Merike Järvelepp 661 3372
Kujundaja Piret Väljataga
Reklaam Helen Lehismets 661 3312
helen.lehismets@lehed.ee, faks 669 8174

Väljaandja AS Eesti Ajalehed
Trükk AS Printall
Kaanefoto Sven Arbet





*Millal väikesest sammust
saab suur hüpe?*



TÄIESTI UUS FORD **KUGA**

> Käed-vaba tagaluuk

Avaneb lihtsa jalavibutuse peale. Kulub marjaks ära kui käed täis, vihma sajab ja maapind ligane. See on üks neist hetkedest, mil väike samm saab suureks hüppeks.
ford.ee/kuga

VAATA KA LAOAUTODE PAKKUMISI ford.ee

HINNASOODUSTUS

€ **3 360**

SOODUSHIND ALATES

€ **19 990**

Info-Auto
www.infoauto.ee

TALLINN Järve Pärnu mnt. 232 tel. 671 0060 infoauto@infoauto.ee
TALLINN Kadaka Kassi 6 tel. 671 0063 kadaka@ford.ee
TARTU Turu 27 tel. 737 1890 tartu@infoauto.ee
PÄRNU Tallinna mnt. 89a tel. 447 2777 parnu@infoauto.ee

CO₂ heide 114 – 194 g/km.
Keskmine kütusekulu 4,3 – 8,8 l/100 km.
Pakkumine kehtib kuni 31. 12. 2013

[facebook.com/infoautoford](https://www.facebook.com/infoautoford)



Go Further



Kodu vanas

viinavabrikus

Lagunevad mõisahooned on suursugused oma nukras hääbumises. Ühe sellise, Habaja mõisa viinavabriku, on hubaseks ja omanäoliseks koduks muutnud Julia-Maria Linna ja Villy Paimets.

Varemed ja poollagunenud hooned käivad tänapäeva Eesti maaeluga kokku kindlamini kui mis tahes eurotoetuste toel kerkinud uusehitised. Kunagised mõisahooned said ühismajanditele, kes need rõõmuga kasutusele võtsid ja käepäraste vahenditega endale

sobivaks kohendasid. Pärast ühismajandeid pole enamikku neist enam vaja.

Selliste lagunemisejärgus hoonete poolest on rikas ka Habaja küla Kose vallas. Sealne mõis võlgneb oma kunagise hea käekäigu eest tänu viinavabrikule, mille toodang võimaldas mõisa-südame võimsalt välja ehitada.

Viinavabrikus käis vilgas elu ka sovhoosiajal – siis kasutati alumist korrust lao ja töökojana. Ühes osas paiknes külasaun, ülemisel korral olid aga tööliste korterid. Pärast sovhoosi lõppu jäi viinavabrik seisma ja vaikselt lagunema. Mida oskaski keegi peale hakata tohutu suure, 500ruutmeetrise pinna ja kolmest osast koosneva hoonega, millel on meetripaksused paekivist seinad ja mille katus oli lagunemas. Ja mil-list raha selle kordategemine küll nõuab, mõt-



Tekst **Jana Rand**
Fotod **Sven Arbet, Julia-Maria Linna**

leks iga inimene. 2006. aastal leidsid aga kaks noort lootusrikast inimest, kes olid oma kooselu alguses otsustanud, et nende kodu peab tulema maale.

Viinavabriku leidsid nad ajalehekuulutuse peale ja ostuotsuse tegemiseks piisas vaid ühest kohalkäimisest.

Hakka lihtsalt elama

“Julia tahtis ikka kohe päris metsa kolida, mina aga hoidsin natuke rohkem linna ligi. Olen ju harjunud linnas tööd tegema, ja maal uutmoodi tööle hakkamine tundus mulle esialgu keeruline,” jutustab Villy. Nii sõidabki ta iga päev mööda vastvalminud neljarealist Tartu maanteed linna tööle ja õhtul tagasi. Julia koos poolteiseaastase Joosepiga on kodus, Ingel aga



Villy, Joosep, Ingel ja Julia-Maria oma kodus fotostuudios.

Viinavabrikusse sobib veiniklaasidest valgusti.

NURMIKO AIANDIPOOD - POOD OTSE AIANDIS!

KÕIK LILLEDEST JA LILLEDELE!

- ☒ Lai valik lõike- ja potililli
- ☒ Pulma- ja matuseseaded
- ☒ Lilleseade abimaterjalid
- ☒ Lillepotid ja potiümbrised
- ☒ Keraamika, korvid ja kodukaubad
- ☒ Väetised, mullad ja taimekaitsevahendid
- ☒ Seemned, sibulad ja aianduskaubad
- ☒ Talukaup, puu- ja köögivilj
- ☒ Lemmikloomatoit
- ☒ Sise- ja välisjalgestus ning hooldus

Nurmiko Aiandipood
Juuliku tee 3
Saku vald 75512
Harjumaa

Avatud E-R 8-18, L 10-18, P 10-16
Info tel: 6737530 / 5081721
aiandipood@nurmiko.ee
www.nurmiko.ee



Tänavune aastakäik rabarberiveini, inspireeritud autoportreest rabarberiga.



Selle aasta vein tuleb kõrvitsatest.



Elutoa sein Julia-Maria autoportreedega.

veedab oma argipäevad lähedalasuvus Harmi lasteaias.

Elamiskõlblikuks sai viinavabrik juba mõne kuuga. Nüüd mõtlevad küll vist kõik, et tegu on püstirikaste inimestega. Tegelikult on Julia-Maria vabakutseline fotokunstnik, kelle ajast märkimisväärse osa täidavad lapsed ning kodu ja aia eest hoolitsemine, Villy töötab linnas suhtekorraldajana.

“Ega me siin väga palju investeerinud ei olegi, kõige suurem töö oli uue põranda tegemine ning sellegi tegime peamiselt enda ja sõprade abiga,” selgitab Villy.

Viinavabriku põrandat katab lihvitud betoon, selle alla on paigutatud elekterküte, mis kogu maja soojendab. Väike Joosep jookseb paljajalu üle põranda, ja jooksuruumi siin lastele jagub. Ruumi jätkub ka Julia fotostuudiole – kõrge lae ja neutraalse ümbrusega on endine viinavabrik selleks lausa ideaalne paik.

Autoportree kõrvitsate ja rabarberiga

Julia jutustab iseenda ja viinavabriku loo tulle ära oma suurte autoportreedega, mis katab kogu ruumi üht seina. Need kujutavad peaaegu et ebamaist naist keset vägagi maist



Aarded

Antiik, kunst, mööbel, hõbe

Rüütli 13, 10130 Tallinn

Mob +372 5666 6611

E-mail aarded@aarded.ee

www.aarded.ee



Elutoa mööbel on kas omatehtud või taaskasutatud.



Lammutamise käigus jäänud tellistest sai tore da veiniriivli.

ümbrust. Printsessikleidiga naine keset kõrvit-sakuhilat või rabarberivars õlal, lakka ronimas, on Julia tehtud portreed iseendast enamasti oma viinavabriku taustal.

Viljad pildil on aga tõepoolest tema enda kasvatatud, sest aed ja peenarde tegemine kuulusid kindlalt Julia nägemusse oma tulevases kodust.

Aias kasvavast kraamist saab aga teha veini, ning veiniteost on saanud Julia üks harrastusi või ka kunstiline väljendusvahend, sest eks ole veinipruulimises ka parasjagu kunsti ja poeesiat.

Suursugune lagunemismeeleolu

Vana viinavabriku aknad ja ukseid olid kaarekujulised ning need uhked kaared muudavad ruumi suursuguseks.

Kordumatu välimuse annab seintele ka pooleldi koorunud värvikiht. Laes uhkeldavad jämedad talad ja laiadest laudadest laudis ning köögilaua kohal viinavabrikule iseloomulik veiniklaasidest valgusti.

Villy sõnul pole seinte ja lagedega pärast pritsiga puhastamist midagi muud ette võetud. Kuna sovhoosi laoks ehitatud hoonel olid ees rasked puitväravad, ja aknaavad samuti kinni ehitatud või ustega asendatud, pidid uued asukad tellima ka uued aknad ning ukseid.

Ülakorrusele, endiste sovhoositöölise tagasihoidlikesse tubadesse tegid Julia ja Villy enda ja laste magamistoad ning vannitoa. Hoovis lammutati kuurilobudikud, korjati kokku meeletutes kogustes klaasikilde, pudeleid ja muud rämps. Julia tegi vana lauda vundamendi vahele oma peenrad. Päranduseks saadi ka koer, kes ketiga kuuri seina küljes oli. Õige pea tõi see ilmale üheksa poega.

→ lk 12



Vanast pesumasina-st tehtud valamu.



Ahjubaim
Sabiton



Ahjubaim
Sabiton



Ahjubaim
Sabiton

Savipotist kaminahi – ruumi uhkus ja soojus

Leegi soojus on läbi aegade olnud see kõige inimlähedasem ja meelipaitavam. Kena soe sügis on parim aeg oma kodusoojendajat ehitada või uuendada. Tuli ja sügissoojus saavad kokku OÜ Saviton kodumaistest ahjupottidest ahjus-kaminas.

Igaüks on oma kodus kuningas, aga kodusoojuse kuningas on väarikas ahi. OÜ Saviton ahjupotid taltsutavad tule aastakümneteks kindlasse ja ajatusse vormi.

Soojust leiad: www.saviton.ee

OÜ Saviton toodab glasuurimata ja glasuuritud ahjupotte paljudes värvitoonides. Võimalikud on eritellimused. Tihedat koostööd tehakse restauraatoritega. Märgatavalt on kasvanud taastatavate mõisaahjude arv, nimetada võiks Aruküla, Kabala, Tammistu, Koorti, Vasalemma, Warangu, Kõue-Triigi ja Inju mõisa ahje.

Jälgige meie kodulehte.

HEAD HINNAD AASTA LÕPUNI!



OÜ SAVITON
Laevastiku 3g
10313 Tallinn
tel 662 6350
info@saviton.ee
www.saviton.ee



Mälestused
külasaunast,
suvi 2013.



Autoportree
maasikatega,
aastast 2012.



Ja viinavabrikust oligi saanud kodu. Kohalikud elanikud ei uskunud seda, et me siin koos lastega elame ja käisid ikka uudistamas. Mõni meenutas, kuidas siin tööl käis, teine jälle, kus ta oma Moskvitši remontis.

Tunnetega taaskasutus

Külarahvale imestamist jätkub, sest ilma suure raha jälgi leidmata on perel õnnestunud siin tekitada õdus ja väga omanäoline kodu. Enamik mööblit on taaskasutatud või omatehtud.

“Ülemisel korrusel lammutasime ahjud ja pliidid, sealt saadud telliseid kasutasime köögmööbli tegemiseks, lammutamisest jäänud laudad sobid pikaks söögilauaks. Majast leitud vanast Riga pesumasinast tegime külaliste WCsse valamut,” räägib Julia-Maria.

Köögi- ja esikuriulid meisterdas Villy materjalist, mis ehitamisest üle jäi või mida võimalikult soodsalt osta sai.

Küünlajalad, laudlinad ja lauanõudki elavad uut elu ning tundub, nagu oleks need oma elutarkuse ja kunagise kodusoojuse ka uude kodusse kaasa toonud.

Päris selge, et nelja-viieliikmelisel perel pole elamiseks viitsada ruutmeetrit vaja ning nii pea-



Vesi tungib aeda, sügis 2011.

vadki Villy ja Maria aeg-ajalt aru, kuidas väärikat hoonet veel kasutada saaks. “Esimese asjana oleme proovinud hakata siin pidusid korraldama,” ütleb Julia-Maria. See tähendab pidu väiksemale seltskonnale, kuhu enamasti kutsutakse keegi esinema, saab ka tantsida ja baaris meelt lahutada.

Kuna kodustatud viinavabrik väga suuri masse vastu võtta ei võimalda, tehakse ürituste reklaami Facebookis ja kuulutus pannakse ka küla vahele üles. “Oleme korraldanud kaks pidu poo-

eldi vabaõhuüritusena ja kadripidu päris meie oma toas. Peo ajal saab trepialusest DJ-lava, tantsumu on fotostudio nurgas ning köögist saab baar,” räägib Julia-Maria.

Aga vanal viinavabrikul on pakkuda veel külalaga võimalusi. “Meil on siin ruume, kuhu me pääsenud ei olegi,” teab Villy.

Aeg ehk näitab, kas ehk saab neis avarates ruumides kunagi kuulata kontserte, vaadata etendusi või näitusi või leida siit mingil ajal eest hubase võõrastemaja. ✨



ARU GRUPP AS

Aru Grupi jõulukingitus!

Jõuludeni esitatud tellimustel

allahindlus kuni **15%**

www.arugrupp.ee



AKNAD

UKSED

TREPID

Muinasjutuvilla *mändide all*

Tekst **Hanna Miller**

Fotod **Tiit Veermäe** ja **Sven Arbet**

Lahepere lahe ääres rannamändide all seisab võluv puitpitsiline häärber – Kõltu mõis. Omanike hoole ja oma ala meistrite pühendumisega restaureeritud villa avab lahkelt ukSED kõigile, kes oskavad tehtut hinnata ja väärtustada.

Laulasmaa ja Kloogaranna vahelisel teelõigul hakkab merepoolses teeservas silma võluv puitpitsiline häärber hooldatud metsapargis. Kes mäletab paika varasemast ajast, sellele meenub hoopis teistsugune pilt – pioneerilaagri atribuutika, inetu piirdeaed, veidi räämas ümbrus ja magalabarakid, mis ümb-



Kogu häärber mõjub õhuliselt ja valgusküllaselt.

ritsesid justkui võõrast keskkonnast pärit puitvillat, laskmata selle ilul mõjule pääseda.

Õnneks on need ajad lõplikult möödas. Möödas on ka ajad, mil päevavarjude alla peitunud paruniprouad kalessides oma suvemõisatesse sõitsid...

Kuid nii nagu õhatakse muidu igati asjalikus Baltikumi aadressiraamatus 1913. aastal Kõltsust kirjutades, võiks öelda praegugi:

“Üks haruldaselt kena ja kaunilt haljastatud elupaik.” Kulus sajandi jagu aega, et üks pärl Eestimaal taas särada saaks.

Suvmõisast võluvaks villaks

Kõltsu eraldati Põllküla mõisast 1806. aastal, mil see müüdi poolmõisana Otto von Uexküllile, kellele kuulusid aja jooksul ka Illuste, Paatsalu, Nehatu (Läänemaa), Valgu



Nii saali kui ka suurt söögituba ilmestavad omaaegsed kahhelkaminad. Saali põrandat kaunistab tuuleroos.



Valge käsitöökamin nurgasalongis on valmistatud Eestis. Ehisraamistus akendel lisab häärberile võlu ja kergust.

ja Vana-Vigala mõisad. Põlisest Uexkülliide suguvõsast pärit parunihärra leidis endale 40 aastat noorema kaasa Benedicte Saksamaa aadliperest ja tõi ta Eestisse.

Kui Otto von Uexküll 1891. aastal Roomas suri, otsustas 31aastane lesk, et ehitab endale elamiseks välja Kõltsu – oma lemmik-suvituskohta, mis kandis aastast 1840 härraste pandud saksakeelset nimetust Lainemõis (Wellenhof). See, et aadlipered oma maa- või linnamõisatest suvekuudeks mere äärde suvitama sõitsid, oli XVIII–XIX sajandil juba üpris levinud ja suvevillades kees elav seltsielu.

Aadlidaami häärber

Nii olid suvemõisad näiteks Palmse Pahlenitel Võsul, Aaspere Dellingshausenitel Käsmus, Tallinna linnapeal parun Maydellil ja Mohrenschildtidel Kõltsu lähistel Lahepere lahe ääres ning paljudel teistel mujalgi.

Tänu Paldiskisse viivale raudteele oli Kõltsu juba ka suhteliselt hästi ligipääsetav paik. Suurt majandusettevõtet Kõltsu poolmõis endast ei kujutanud, maad oli vähe ja seegi mändidealune liivapinnas. Küll aga kuulusid mõisa juurde ait, tall-tõllakuur ja teenijatemaja. Paruniproua Benedicte villa, ehitatud toona moekas Šveitsi stiilis, valmis 1891. aastal.

Tänu oma õhuliste puitpitsidele, vitraažidega klaasverandadele ning võluvale liigendatusele mõjub aadlidaamile aastaringseks elamiseks mõeldud häärber, mille arhitekt pole teada, kerge ning naiselikuna.



Verandalt
pääseb
terrassile
ja aeda.

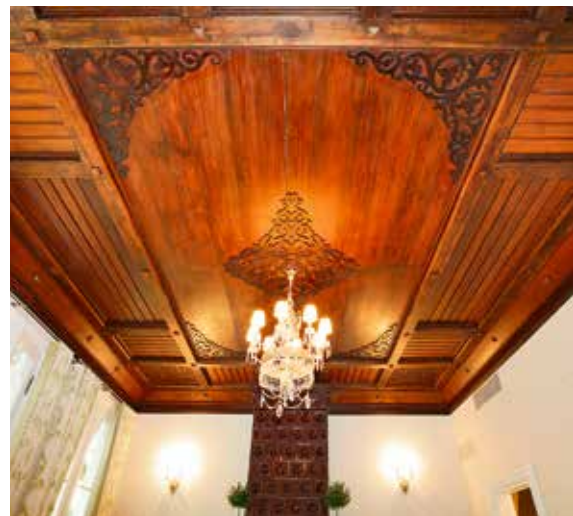
Mõisa ümbrusest ja õhustikust annab aimu Eestimaa Aianduse Seltsi inspektori Friedrich Winkleri 1898. aastal kirjapandu:

“Klooga jaamast võib jõuda üsna lühikese ajaga Kõltsu mõisa, paruniproua Benedicte von Uexkülli residentsi. Kogu selle suvelossi ümbrus on perenaise enda kujundatud. Vaevalt too, kes seda mõisat näiteks 12–15 aasta eest nägi, seda ära tunnekski. Arhitektuuriliselt ilmekas ehitus on ümbritsetud kõigist külgedest hästi hoolitsetud lillepeenardega. Et tööle on võetud asjatundlik aednik, on kõik lillerühmad parimas korras. Üks minu projekteeritud osaliselt köetav suurem kasvumaja võimaldab toota selleks vajalikku taim-materjali...” Kuna Uexküllidel lapsi ei olnud, otsustasid sugulased valduse pärast Benedicte surma 1908. aastal müüki panna. Ostjaks osutus samas lähedal suvitanud Walter von Mohrenschildt, kelle suguvõsa kätte jäi mõis kuni Teise maailmasõjani.

Nõukogude perioodil oli Kõltsul Klooga pioneerilaager. 2001. aastal läks valdus taas eramandusse. Härrastemaja taastamist alustati 2007 ja kolm aastat hiljem avas renoveeritud Kõltsu mõis oma ukсед. Nüüdseks on rajatud ka kaunis metsapark.

Aiakontserdid päikeseloojangul

Kuigi eravalduses, ei ole praegune Kõltsu mõis headele külastajatele sugugi suletud. Seda rõhutab ka mõisa elu korraldaj Pille Lukin-Kangur, kes meid uue “valitsejamaja” ees vastu võtab. Uus on see hoone küll, kuid sobitub ansamblisse

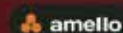


Söögisaali
vääristab
hästi
säilinud ja
rikkalikult
kaunistatud
puittahvel-
lagi.

Antiigiveeb.ee

Info antiigi- ja restaureerimishuvilisele ühest kohast

Antiigiveeb infopank
Restaureerimistarvete e-poed
Restaureerimisala koolituste korraldamine
Restaureerimistööd objektidel
Konsultatsioonid



tel.520 8233 info@antiigiveeb.ee www.antiigiveeb.ee





Kabinet-
raamatukogust
pääseb
garderoobituppa.

sedavõrd hästi, et võiks arvata, nagu oleks maja siin alati seisnud. “Tegu on vajaliku abihoonena ja eks me seetõttu seda valitsejamaajaks nimetamegi,” ütleb Pille ja tutvustab kohe ka “mõisa-valitseja” Tõnis Milli, tänu kellele on park alati hooldatud, muru pügatud, hein niidetud ja üldse kogu valdus korras. Koos härrastemaja renoveerimisega võeti ette ka territooriumi korrastamine. Eelkõige lammutati pioneerilaagriüksed ehitised ja renoveeriti ainus hoone, mis lisaks härrastemajale säilinud – kunagine väike tall-tõllakuur värava kõrval.

Panustatakse kvaliteedile

Maastikuarhitektid-ajakujundajad Ülle Grišakov ja Triin Järve andsid praeguse Kõltsu mõisa maadele, mis ulatuvad maanteest mereni, naaberkrundid kummalgi pool silmside kaugusel, ühtaegu hubase ja loodusesse sulanduva, samas ometi häärberile kohase elegantse ilme. Väärrika piirdeaia tegi EKA õppejõud, kunstsepp Heigo Jelle. Villa ette, sobivalt säilitatud kõrghaljastuse alla jäävad meeldivalt kujundatud muruplatsid ja teerajad, villa tagumiselt verandalt võib aga astuda veesilmaga terrassile, kus lauad-toolid lausa ootavad naudisklejaid.

Aiamiljöö läheb sujuvalt üle metsapargiks, kus hooldatud teerajad viivad üle kergete kaarsildade ning ümber väikese saarekestega järvesilma, mis pealegi täiesti looduslik, mereranda.

Koguni väike laululava on pargis olemas – klaas-seintega, et päikeseloojang mere kohal kontserdikuulajaile näha oleks...

“Augustikuised aiakontserdid on saanud meil traditsiooniks, sel aastal toimusid need juba kolmandat korda,” tõdeb Pille Lukin-Kangur ja lisab, et rahvarohkeimal kontserdil oli koguni 700 inimest.

“Massid ja suurüritused ei ole küll mingilgi moel meie eesmärk. Seetõttu pole me tahtnud ka jaani-õhtuid korraldada,” nendib Pille, tunnistades, et nii esinejad kui ka üritused valitakse lähtuvalt sellest, mis mõisa “pererahvale” endale meeldib.

Klassikaline muusika ja džäss tunduvad küll kindlalt valikute hulka kuuluvat. Läänud suvel mõisaaias etendatud Mati Undi lavastus “Helene, Marion ja Felix” oli samuti publikume-nukas, julgustades korraldajaid edaspidigi mõisamiljöösse sobivaid teatritükke kutsuma.

Kõltsul panustatakse pigem kvaliteedile ja sellele viitavad ka talvised kontsert-õhtusöögid, kus külastajad saavad lisaks heale muusikale nautida ka häid roogi ja veine ning maitsta kaminaval-gel konjakit.

Häärberit renoveerima asudes otsustati taas-tada see võimalikult algsel kujul kui ühe pere-konna elamu. Sellest põhimõttest lähtusid ka arhitekt Jüri Irik ning sisekujundajad Kaire Kemp-Tišler ning Ea Andla. Kuigi maja välisfas-saadilauad on veel omaaegsed, on värvitoon uus.

Teisele korrusele
viiv keerdtrepp
avati taas
renoveerimise
käigus.



Vaade väikesesse salongi.

Saalitoolide lustlik rida. Kaarjad seljatoed, igäüks isemoodi, rõhutavad häärberi õhulist interjööri.



See sai valitud algsele lähedane, ehk vaid veidi soojem. Uus on ka kivikatus. See-eest on aga autentsed umbes pooled maja sise- ja välisustest.

Ka kaunite puitkaartega aknad kuuluvad õnneks selle vähese hulka, mis säilinud ning restaureeritud. Isegi akende kremoonid õnnestus tellida ühe originaali järgi.

Kuna omaaegsest mööblist ega muust sisustusest polnud midagi alles, tuli sisekujundajail leida ajastu ja miljöoga sobivad lahendused ise, seda ka ruumide otstarbe osas, mida dikteerib suuresti villa põhiplaan. Esmalt tuli aga maja puhastada linoleumist, mistrast ja seinu katvast tapeedist.

Maalilised vaated

Villasse sisenejat võtab vastu väike trepiahall, mis pioneerilaagri ajal oli pooleldi kinni ehitatud. Paremale jääb salong, seejärel väikeseks söögi- toaks sisustatud ruum, edasi kõige kaasaegsega

varustatud kreemvalges toonis avar köök, trepiahallist vasakule aga kabinet-raamatukogu.

Lisaks mööblile paeluvad pilku hästi valitud kardinaid, säravad lühtrid, tagasihoidlikud vaibad ning muidugi uhked kahhelahjud-kaminad, kuigi originaalid on neist vaid kaks. Kogu hoones oleva vana mööbli on suurepäraselt ennistanud restauraatorid Jaanus Pihelgas ja Rein Nettan.

Kabinetist, mida ilmestab uhke, kuid uus kahhelahi, jõuame läbi kenade kappidega garderoobi heledas toonis nurgasalongi. Salongi ehteks olev valge käsitöökamin on valmistatud Eestis. Vaated akendest on imelised, igäüks kui omaette loodusmaal. Ja nii kogu villas.

Suures saalis langeb pilk vahvale toolireale ning kummuti kohal olevale maalile. Kunstnik Märt Bormeistri õlimaal "Vääna jõgi" aastast 1958 leidis väärika koha villa seinal just seetõttu, et kujutatud on lähikonna loodust. Pille Lukin-



Avar köök on varustatud kõige vajalikuga.

Kangur juhib tähelepanu saali parkettpõrandat kaunistavale tuuleroosile. Seegi olevat originaalitruu, kuigi koopia. Põhjus lihtne – vana tuuleroos oli lihtsalt sedavõrd kulunud ja läbi mädanenud, et seda ei saanud enam kasutada. Küll on aga ehtsad põranda parketilauad ja saali ning sellega ühendatud suurt sögituba ehtivad kaunid kahhelkaminad, mis imekombel laagriaja üle elasid ning on siiani töökorras.

Enne söögisaali astumist jääb pilk taas võluvatele puitraamistusega akendele ja elegantsele vitraažile, mis kaunistab saali ning suure sögituba vahelist lükandust. Nii see kui ka imelised verandavitraažid on klaasikunstnik Valev Seina looming.

Suures söögisaalis viitab Pille tumedamas toonis põnevale puittahvellaale, mis on samuti üks väärtuslik säilinud element villas. Ringkäigu põhikorrusel lõpetame valgusküllasel verandal. Suvel võib siit astuda, veinipokaal käes, terrassile, istuda pargipingile või kohvilaua äärde, jalutada mereranda.

Avatud kõigile, kes oskavad hoolida

Härrastemaja teisele korrusele, kuhu jäävad mõned hubased ja kenasti sisustatud magamistoad koos kahheldatud vannitubadega, viib puudust keerdtrepp. Majutusteenust Kõltsu siiski ei paku. Vaatega mere suunas paikneb hubane salong, siin-seal mõned istumisnurgad ja väike



Sisustusse valitud vana mööbli restaureerisid meistrid Jaanus Pihelgas ja Rein Nettan.



Elegantseid vitraažid on valmistanud klaasikunstnik Valev Sein.

trepikäänak, mis viib tillukesse mõtluskambrisse. Just nii seda, vahepeal suletud olnud trepikese taga asuvat toakest nimetataksegi.

Allkorrusel tagasi, heidame pilgu keldrisse, mis praegu kasutusel majapidamisruumina. Eriti kulub ruum ära siis, kui mõisas mõni konverents, või vastuvõtt, mil toitlustus- ja koristusteenus appi tellitud.

“Väga arvuka osavõtjaskonnaga sündmusi meil korraldada ei saa, sest garderoob mahutab kuni 80 külalise ülerõivad ja seminarilaudade taha mahub lähedalt ära kuni 30 inimest. Ja üks saalid-salongid sobivadki pigem väiksemale seltskonnale, nii et kõigile ikka õhku ja ruumi jätkuks,” nendib mõisas ürituste korraldamisega tegelev Pille Lukin-Kangur ning lisab: “Aga avatud oleme küll kõigile. Kõigile neile, kes oskavad hoolida ja hinnata ning väärtustada seda, mis südamega tehtud ja hoitud.” ✦

*Meistrid
ehivad*

jõulupuud

Fotod Sven Arbet ja Raivo Tasso

Kuuse toomine ja ehtimine loob pühademeeleolu. Kuidas puu tänavu kaunistada, selleks palusime abi Eesti tippfloristidelt ja lilleseadeõpetajatelt mittetulundusühingust Eesti Florist. Teie ees on neli inspireerivat jõulupuud.

Suled valguses

Kuuse ehtis meisterflorist, ilupoe Shishi juht ja omanik Taivo Piller.

Ameerikalikult rikkalik ehk kuuse ülekujajamismood on taandumas. Pigem olge valivad. Ehteid olgu pigem vähem, aga kvaliteetsemad ja hinnalisemast materjalist. Seda kuuske ehivad portselanist suled, klaasketid, valged küünlad ja elektriküünlad. Kuuse ehtimisel püüdke esile tuua ja võimendada kuuse enda vormi.

Seepärast sättige tuled n-ö puu sisse – et eemalt vaadeldes tooks valgustus esile puu kuju, seda nii laiuselt kui pikkuselt.

Tulede õige paigutuse korral, ehk kui valgus on suunatud kuuse seestpoolt väljapoole, paistavad ka ehted paremini välja. Kui kaunis kuusk on interjööri jaoks lühike, tõstke puu postamendile ning "pikendage" puud rippuvate ehte või kettidega.

Lumevalged jõulud

Kuuske kaunistas Röpina aianduskooli floristika õpetaja, ikebanaprofessor ja meisterflorist Indrek Kaeli koos oma floristikaõpilastega.

Niisuguse kuusekaunistuse tegemiseks kulus kolme sorti kunstlund. Kõige alumine kiht on vatitaoline, mis annab lund meenutava mahu. Sellele pihustati spreipudelilist struktuuri lisavat lund ja kõige peale saputati õige faktuuri tarbeks veel puistelund. Tavalised valged kuuseküünlad said lehtkullast katte.





Jõulumuinasjutt talus

Kuuse ehtis Kamelia turismitalu perenaine, ikebana-, lilleseade- ja loodusariduse õpetaja Anneli Kööba-Orlov.

Pühademeeleolu loob maakodus kindlasti klassikaline ja värvirõõmus kuusekaunistus. See tähendab, et kuuse vormi ei tohi matta ega killustada väga paljude värvidega. Seesuguse stiili juures piisab paarist-kolmest värvitoonist.

Talutaresse toodud kuusele, kui puu on suur ja tugev, sobivad hästi prisked punased 'Cortlandi' õunad. Kui oksad on ehtsate õunte jaoks liiga nõrgakesed, leiab kaubandusest kindlasti kergeid kunstõunu.

Värvirõõmu ja sära lisavad punased atlasspaelast lipsukesed, mis on ehitud väikese pärliga ning kullakarva südamekesed. Pühade ajal süüdake sellisel puul kindlasti ka klassikalised kuuseküünlad.



Gondvana Reisiid

Reisikorraldaja aastast 1996!

tel 445 0020, 505 9902

e-post gondvana@gondvana.ee

www.gondvana.ee

Eestikeelsed kultuurireisid mõnusalt väikeste rühmadega! Hinna sees põhjalikud ekskursioonid, kõik sissepääsupiletid, päev-paar lõõgastavat puhkust, kogu transport, korralik majutus ja 2–3 söögikorda päevas.



IMEKAUNIS SRI LANKA: Colombo, Pinnawela elevantide keskus, Sigiriya kaljukindlus, Dambulla kaljukoopad, Matale võrtsiaed, Kandy, Yala rahvuspark ja Rawana Ella kosed, rannapuhkus Hikkaduwas jpm.
01.02.–13.02.2014 H: 1620 €

DUBAI, AÜE: Dubai uhked pilvelõhkujad, muuseumid, turud ja kaubanduskeskused. Pärsia lahe valged liivarannad ja soojad taevasinised veed. Dubai, väljasõit AÜE pealinna Abu Dhabisse, Omaani lahe ääres asuv imelise loodusega Fujairah, džüibisafari kõrbes, öhtusöögikruis jpm.
15.–22.03.2014 H: 1450 €

ETIOOPIA: Džüibisafari hingematva ja metsiku looduse keskel elavate hõimude juurde. Külastame eksootilisi hõimurahvaid, rahvusparke, pealinna Addis Abebat, sinise Niiluse lähteid ja UNESCO maailmapärandi nimekirja kantud Lalibela kaljukirikuid.
13.–25.03.2014 H: 2860 €

PÄIKESELINE TAI: Bangkok, džunglis asuv Kwai jõgi, Saiyoke rahvuspark, kuninglik suveresidents Bang Pa In, Põhja-Tai pärlid Chiang Mai ja Chiang Rai, paadiretk Laosesse, elevantisõit, krokodillifarm ning jõeparvetamine, mägihõimude külustus, Tai kaunid saared ja mõnusad rannad.
01.–15.03.2014. H: 2050 €

MEHHIKO: pealinn Mexico City, ilusad värvikirevad koloniaallinnakesed Puebla, Oaxaca, San Cristobal

de las Casas ja Merida, asteekide ja maiade muistsed linnad Palenque, Chichen Itza, Teotihuacan, Uxmal jms. Agua Azuli kaunid kosed, Sierra Madre mäeahelik ja kaktusemetsad, flamingodest leegitsevad laguunid, kohaliku *hacienda* külustus, tillukesed indiaanikülad ja rannapuhkus Kariibi mere ääres asuvas Cancúnis.
06.–20.04.2014 H: 2990 €

VIETNAM-KAMBODŽA: Hanoi, kruis Halongi lahel, Danang, Hue, Ho Chi Minh – endine Saigon, Can Tho, Thom Romi, ujuvad turud ja väikesed rannakülad, Chau Doc, Phnom Penh, rannapuhkus Sihanoukville'is, Siem Reap ja Angkor Wat, Tonle Sapi järv, rahvuslikud etendused jpm.
11.–27.04.2014. H: 2680 €

HOLLAND-BELGIA-LUKSEMBURG ja maailma suurim kevadpidu! Peotäis Eestist väiksemaid Euroopa riike! Kuid sellest hoolimata on nad kõik läänemaailma tipptegijad. Tutvume nii keskaegsete pealinnade, vanade traditsioonide kui ka võrratut silmailu pakkuvate lillekasvatuspriirkondadega. Zaanse Schansi tuulikute vabaõhumuuseum, Volendami kaluriküla, Amsterdam, Keukenhofi lilleaiad ja uhke Lisse'i lilleparaad, Brüssel, Brügge, Luksemburg, kaunis Moseli org ja Cochemi veiniküla.
30.04.–08.05 (laev/buss) H: 485 €

Lisaks palju huvitavaid reise nii lähinaabrite juurde kui ka kaugemale Euroopasse.

Õitsev jõulupuu

Kuuse kaunistas meisterflorist ja lilleseadeõpetaja Saale Halla.

Tormimurtud kadaka tüvest saab teha kenad ja aromaatsed kuusehented. Selleks lõigake tüvest õhukesti kettaid. Traadist ning dekoratiivsetest puiduseibidest rippuvate kuusekaunistuste tegemiseks tuleb ketastele sisse puurida kaks auku. Ketaste ketiks ühendamisel kasutage traati või niinest paela. Kui kadakat pole võtta, saab sarnaselt kasutada ka kontpuu punaseid oksajuppe.

Pidulikkust lisab jõulupuule krüsanteem, mille õis on kaunis ja ka vastupidav. Tänuväärne lill, mille õite vormi- ja värvivalik on väga rikkalik. Õieilu säilimiseks varustage lill veega. Torgake varreotsake veega täidetud klaasampulli või ravimipurki. Purgikeste ja õite kuusele kinnitamiseks kasutage traati.

Kui soovite veelgi värve lisada, võiks teha seda ikka looduslikke kaunistusi kasutades, näiteks sobivad selleks eriti hästi väikesed paradiisiõunad.

Täname Pruuli puukooli.





LOODUSLIKUD MATERJALID väärtustavad teie kodu

Pakume tooteid paekivist, graniidist, marmorist

Mügiesindused:

Tallinnas Tööstuse 47a, tel 5556 3450 | **Pärnus** Karja tn 4, tel 5349 4247

Ungru Paekivi OÜ | Kivikoda, Väike-Ahli, 90446 Ridala vald, Läänemaa
E-R 8-17 | tel 518 8350, 526 4682 | info@ungrukivi.ee



UNGRU KIVI
www.ungrukivi.ee

teeme ise

Rippuv riiul

Idee ja teostus sisustussalong Mööblisahver
Fotod Sven Arbet





Materjal ja töövahendid

- Puitplaat või vineer.
- Nöör või kett riputamiseks.
- Peitsi, värvi, lakki või õli – oleneb, millega soovite riuli viimistleda.
- Liivapaberit lihvimiseks.
- Augusaag aukude puurimiseks.

Töö käik

- Valige esmalt välja riuli materjal (selleks sobib õhuke puitplaat või vineer) ning mõõtke välja riuli pikkus ja laius.

- Olenevalt sellest, mida soovite riulisse panna, mõõtke aukude suurus ja märkige nende asetus riulile.
- Puurige riulisse augud.
- Riuli nelja nurka puurige väikesed augud nööri või keti jaoks.
- Pange nöör nurkadesse puuritud aukudest läbi, üks nöör ühele ja teine teisele riuli poolele ja nii, et nöör jookseb riuli alt läbi.
- Riputage riul konksu otsa, ja ongi valmis! Head meisterdamist!

Lihtsalt ja kiirelt valmiv aknariil annab köögile või toale uue näo.

Sellega saab luua nii pühadehõngu kui tuua tuppa kevadet – kasvatada aknal maitsetaimi.

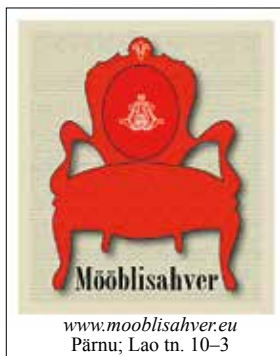
Rippuva aknariuli tegemiseks peaksite kõigepealt vaatama valmis koha, kuhu tahate riuli riputada ning kin-nitusviisi.

Pidage meeles, et riul peab jääma vabalt rippuma.

Selle riuli riputamiseks on kasutatud amplihoidjat.

Järgmiseks mõelge läbi, mida tahaksite riuli sisse teha tavatesse aukudesse panna, sest selle mõõdu järgi tuleb puitplaati või vineeri puurida augud.

On need väikesed lillepotid, klaasid küünalde jaoks või hoopis midagi muud? *



*Kingi
Siidamega*



*Asume
Solaris Keskuse
1. Korrusel
(Avatud
10.00-21.00)*

*Külasta ka meie veebipoodi
www.armaskodu.ee*

Lihula lilltikand

Tekst **Helju Koger**

Fotod **Sven Arbet, Kermo Figol**

Lihula mõisa üles pandud väikesel lilltikandi näitusel tunned end nagu õitemeres ereda päikese all. Enam kui pool sajandit kirstudes peidus olnud lillkirjad säravad taas.

Tikkija ja õpetaja Maie Roos meenutab sõjajärgseid aastaid: “Ei olnud enam hobuste rege, kuhu peale need uhked tekid panna.” Ning kui vanasti näitasid roositud saanitekid talu uhkust ja jõukust, siis uuel ajal oli põhjust seda peljata. Muutus ka mood. Nii jäidki tikitud tekid-vaibad aita rottidele närvida, sattusid koera küljealuseks või katsid kuuris kartulihunnikut.



särab taas

Muhu tikand aga tegi võidukäiku –
Muhu pätid olid hinnatud kingitu-
sed nagu ka tikitud seinapildid.
Lihula tikandist ei teatudki,
ega ka sellest, et just Lihu-
las õppisid Muhu tüdru-
kud tikkima ja vii-
sid selle oskuse

Mullu
jouludeks
tikkisid kõik
kuusehteid.

Diivanipatjadel
on hästi näha
lilltikandi mustrid.





Malle Saak armastab eriti tikkida väiksemaid esemeid.



Maie Roos näitab tikkimisvõtteid.



Nukutekkidele tikitud motiivid on võetud suurtelt vooditekkidelt. Puidust voodid tegi Peeter Figol.

saarele kaasa. See teadmine pani Lihula rahvaülikooli tollase juhataja Larissa Mandeli tegutsema ning ta algatas kuus aastat tagasi Lihula lilltikandi kursuse. Korraldati ka konverents. Vabatahtlikud jagasid ära külad ja hakkasid talust talusse käima: pildistasid tekke, küsitlesid, panid lugusid kirja. Koostati passid enam kui 200 tekile. Hiljem koostati raamat “Lihula lilltikand ja meistrid” ning anti välja DVD.

Oskused hakkasid samuti kaduma, nii tuli lilltikandi kursusel alustada pistete õppimisest. Õpetajaid leidis siiski omade hulgas – Saima Mägi, Maie Roos, Ilme Figol. Kolm aastat tagasi loodi Lihula Lilltikandi Selts ja hakati korraldama lillkirja festivale. Tänavune oli juba kolmas. Festivalid on muutunud tõeliseks tikkimisepeoks. Töötoad ei suuda huvilisi hästi mahutada, eraldi töötoad olid lastele, kes joonistasid ja värvisid lillkirjas mustreid, tikkisid. Lihula lilltikandi värvid on julged ja eredad. Domineerib roosa, punane, valge, eri tooni roheline, sest õite vahel on palju lehti. Põhja värvideks on enamasti must ja punane, harvem teised toonid. Tikitakse villasele kangale villase lõngaga. Vanasti kooti kangas ise ja värviti lõng taimevärvidega. Praegu need ostetakse, kuid lõnga värvitakse ka taimedega, sellealaseid kursusi on korraldatud.

Igal meistril oma käekiri

Enim armastatakse murtudsüdameid, kibuvitsaja õunapuõisi, pojenge, roose, meelespealilli, karikakraid, maikellukesi, aga ka maasikmarju, kadakaid ja kuuseoksi.

Teisisõnu võiks öelda, et nii palju, kui leidub looduses lilli, nii palju neid ka Lihula lilltikandil näeb. Õitest moodustatakse kimpusid, mis asetatud vaasi või lillepotti ning seotud kinni paelaga. Teki ja vaipade keskosas on tihtilugu vanikud ja pärjad.

Mõistagi on igal meistril oma käekiri. Kes laseb fantaasial lennata, mõtleb ise lilli välja, kes näeb üht õit mitmevärvilisena. Sama lugu on muustritega.

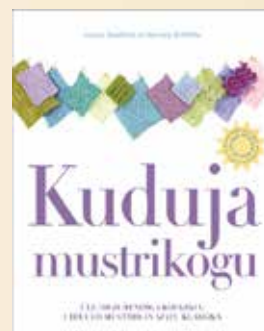
Vähesed suudavad mustrit joonistada vaba käega. “Päris kindlasti oskab seda Maie Roos,” ütleb seltsi liige Varje Ojala-Toos, kelle hooleks on projektide kirjutamine ja korraldamine-asjaajamine.

Muster jõuab kangale tihti üsna omapärasel viisil, nimelt kapsahapenduskoti kile ja hambapasta abil. Muster torgitakse vana mustri järgi nõelaga kilesse, läbi aukude hõõrutud hambapasta tekitabki kangale jäljendi.

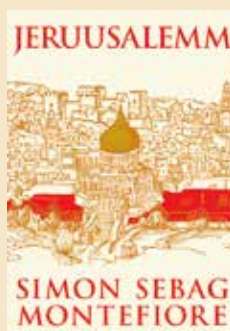
Parim jõulukingitus on raamat!

külaskäik

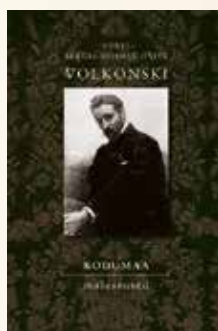
Vanaemale:



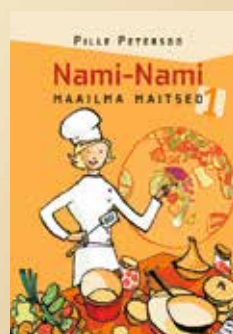
Vanaisale:



Isale:



Emale:



Lapsele:



varrak

Seltsi on koondunud paarkümmend naist, kelle kohta üks aktiivsemaid liikmeid Eda Aavik ütleb: "Me ei lähe ajadeski laiali!"

Maie Roos, keda naised oma õpetajaks peavad ja Maiks kutsuvad, on tikkinud lapsest peale. Seelikuid naiskoorile ning rahvarõivaid lastele ja lastelastele.

Maie eripäraks on see, et seelikud teeb ta algusest lõpuni ise, see tähendab, et õmbleb valmis, kurrutab ja voldib. 2009. aastal, kui ta öövahetusse tööle läks, hakkas tegema tekke. "Silmad on mul head, ka käte üle ei kurda, aga aega on alati vähe olnud," räägib 80aastane Maie. Tööl öösiti üleval olles sai ta

Eda Aavik (vasakult) lapsetekiga, Malle Saak Maie Roosi tikitud tekiga, Maie Roos järeletehtud tekiga.





aastaga suure teki valmis. On järele teinud ka ühe vana teki. Nüüd on hinge peal Liisa Nõmme tikitud saja-aastane tekk, mis vajaks samuti järeletegemist. Sedasi saab vanu mustreid kaua elus hoida.

Mustreid kombineerib Maie Lihula mustrite ainetel, aga tekid pole tema ainukesed tööd. Ta on tikkinud kleite ja veste, sõbasid, võösid, kotte.

“Mai on õpetanud meid vaatama ja tähele panema,” kiidab Eda. Seltsi tulles olid Edal vaid koolis õpitud kasinad tikkimisoskused. Tal meeldib minna sügavuti, on uurinud taimede väge ja värvide tähendust ning pidanud festivalidel ettekandeid.

Suur töö oli tekk, mille ta kinkis Massu mõisa maneežile selle avamise puhul. Tütretütart Annaliisa sai imekauni



Punasel põhjal säravad iseloomulikud Lihula lilltikandi mustrid.

Lihula lilltikandi ainetel maalitud taburetid said tõeliseks pilgupüüdjaks.

Rodoaed

Kingi oma lindudele talvine söök ja kodu



Kauakestvad pesakastid kõikidele lindudele



Parimad saksa linnusöögimajad ja söögisegud, rasvapallid ja söödakoogid



Kaupmeestele hulгимүк

www.rodoaed.ee

rodoaed@gmail.com

tel 50 16 742

www.facebook.com/kasvuhooned



Saja-aastane tekk, mille arvatavasti tikkis Liisa Nõmm (Mets).

Lihula lilltikandi tegid kuulsaks kaks õde

Esimesed ühed tuntumad elukutselised tikkijad olid õed Marie ja Adele Mustakivi, sündinud XIX sajandi lõpul. Marie tekid olid erepunased, mustrid väljamõeldud lilledega joonistas peast. Adele jätkas õe tikkimislaidi, hiljem aga õppis ära nõiemaalitehnika ja hakkas mustreid võtma saksa žurnaalidest.

Alaküla-Äärekülas elanud Vilhelmine Jõgi ja Marie Ell hakkasid tekkidel jäljendama looduses leiduvaid taimi ja lilli. Nad noppisid õisi ja joonistasid neid paberile ning kombineerisid mustreid.

Liisa Öpiku tikkimismoodi iseloomustab lopsakas lillkiri, tema võttis mustreid postkaartidelt ja mustrilehtedelt. Liina Valdre tikkis peamiselt pulmatekke, kusjuures aluskanga kudus ise, ka lõngad värvis ise.

Tikkijad jagunesid meistriteks ja kodukäsitöö tegijaks. Esimesed tikkisid tekke tellimuste peale ja elatusid sellest. Taluperenaised ja -tüdrukud tikkisid talutöödest vabal ajal, enamasti talvel. Talutüdrukute tööd läksid peamiselt veimevakkaks.

Põnev ajalugu on ka kuulsal Lihula punasel rahvariide-seelikul. Kõige vanemad seelikud olid pikitriibulised, seejärel hakati kuduma punasepõhjalisi ruudulisi seelikuid. Marie Mustakivi algatas väljaõmmeldud punaste seelikute moe. Esimestel tema seelikutel oli kõrge värvil, millel tikitud lille-motiividest pärg. Tikandiga oli ääristatud ka alläär. Seeliku pind oli täidetud lilleõitega. Pühapäevaseelik pidi ilmtingimata punane olema. Moeseelikust kujuneski välja rahvariideseelik.

valge teki, kus lillede keskel kaks unelindu. Eda muretseb ka järelkasvu pärast ja 11aastasest tütre Anettist on seda loota. Viimatisel festivalil sai näha tüdruku tikitud nukutekki.

Kingad tikitud kotis

Malle Saak on tuntud meisterharutaja – mis vähegi viltu, see uuesti. Ja Malle tööd on puhtad, viimistletud, vähimagi veata. Tal on ette näidata kohvikannusoojendajaid, raamatukaasi, pätte, jõuluehteid...

Teatrisse läheb Malle nagu paljud teisedki, kingad tikitud kotis. Tema esimene suur tekk saab valmis järgmiseks festivaliks, ääred juba palistatud ja mustergi valmis mõeldud.



Väiksematele esemetele tikitakse tihtilugu motiive suurtektidelt või mõeldakse mustreid välja ise.

Kahin käis rahva seast läbi, kui viimasel Lihula lillkirja festivalil tulid esinema Kullamaa kooli kandlemängijad (juhendaja õpetaja Maarja Jõevee), kaasas lillkirjas maalitud taburetid ja õlal tumelillad lillkirja tikandiga pillikotid. Lihula lillkiri särab mitmel moel. ✨

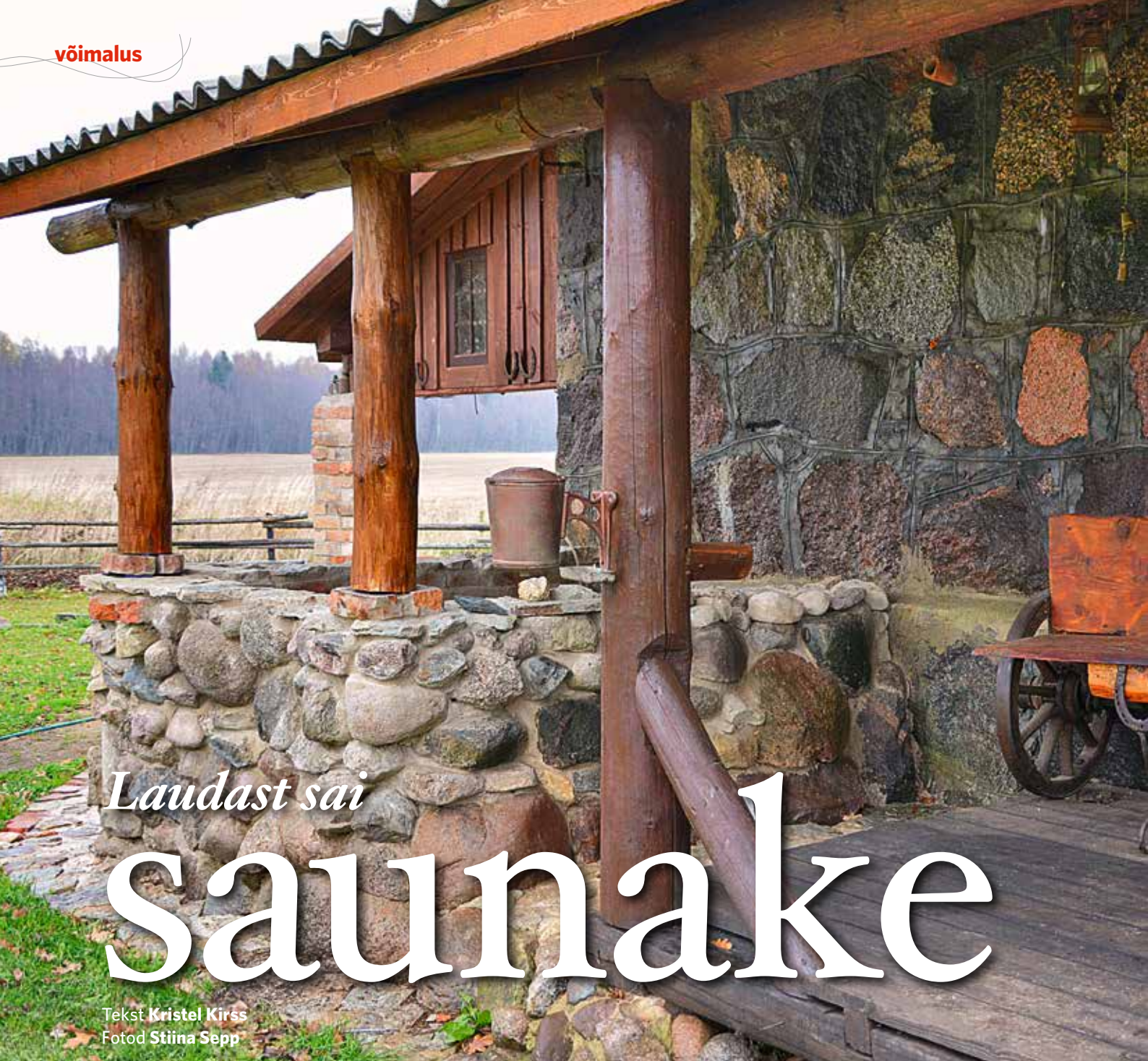


OÜ REEDA KARDINAD & DISAIN

Luise 40, 10142 Tallinn • tel 661 3676 • info@kardinad.ee • E-R 10.00–18.30 • L 10.00–15.00

VALIK UUSI PITS- JA MÖÖBLIKANGAID!

www.kardinad.ee



Laudast sai

Saunake

Tekst Kristel Kirss
Fotod Stiina Sepp

Pille Amuri jaoks on saunaskäigud palju enamat kui vaid enda puhtaks pesemine. Iga sinne ehituskivi ja seina löödud laud on kõnekas, sest selle sauna ehitas habras naine ise.

Nii pulmavanemana kui päkapikupiigana tundud Pille elab oma perega Järvamaal Sarapuumäe talus. Juba sinna kolides oli teada, et selle talukompleksi juures sauna ei ole. Esialgu plaaniti üks vana palksaun kohale tuua ja korda teha. Aeg kulus, aga nummerdatud palgikoormat ei saanud kuidagi kohale vedada.

Siis hakkas Pille uue pilguga uurima hoovis tühjana seisnud vana lauta.

“Kõndisin laudas ringi, võtsin kriidi ja joonistasin saunaplaani põrandale. Mehele seletasin siis kohe, et kuhu tuleb riietumisruum-pesuköök, kuhu pesemis- ja leiliruum. Aga abikaasa ei võtnud seda kõike tõsiselt,” meenutab ta. “Järgmine kord, kui mees koju tuli, oli mul vahesein tehtud, osa laudu paigaldatud ja pliidi ladumisega alustatud.”

Isehakanud pottsepa küttekolded

Mehe umbusust ei lasknud Pille end sugugi häirida. “Vihaenergiaga ei tee midagi ära. Ikka armastusega tuleb uusi asju luua,” lausub naine. Sauna pesuköögipliit oli kõige esimene küttekoha, mille Pille ise, küll aga pottsepa käsiraa-
matu järgi ehitas.



Ehitaja leidlikkusest saab vihjeid juba hoonet väljast silmitsedes. Saunalised võivad end jahutada vankrirattast tehtud pingil, kuniks saab valmis perenaise ehitatud maakividest bassein.



Vanu puutöövahendeid on selles talus hästi hoitud. Osa neist on kaminasaali riiulisse imetlemiseks sätitud.

Töö ei olnud lihtne, sest ta ladus pesuköögi pliidi ja soemüüri vanadest ehk taaskasutuskividest. Paljud kivid on toodud vanadest kihvunikutest või lausa labidaga maapõuest välja kaevatud. Vanu telliseid on saadud mahajäetud talude varemetelt. Nendest, mis küttekehade ehitusest üle jäid, ladus Pille põrandaid.

Kõik pliidikivid olid eri mõõtu ja paksusega. Kui töö käigus kahtlusi tekkis, käis naine naabrimehelt nõu küsimas.

“Üldiselt oli korstna ja lõõride ehitus päris raske töö. Matemaatikata ei tee mitte midagi ära,” märgib ta. Võhikule poetab ta soemüüri ehitustarkust maakeeli nii: “Müüri lõõride pikkus peab olema tasakaalus korstna pikkusega, sest muudmoodi tõmmet ei teki. Kui korsten on liiga lühike või lõõre liiga palju – ka siis ei hakka küttekeha tõmbama!”

Kui pliit ja soemüür valmis said, tegi harrastuspottsepp esimese tule alla, ise samal ajal hinge kinni pidades. Suur oli rõõm, kui Pille nägi, et pliit tõmbab kenasti. Isegi suurepäraselt!

See andis julgust ehitada ka sauna eesruumi kamin ning väikese suitsuahjuga väliköök. Praegu on ta lõpusirgele jõudmas maakividest välibasseini ehitamisega.

“Kõik need tööd on olnud üks suur loomingu protsess. Kui midagi ikka tahad teha, siis õnnestub kõik,” ei pea Pille pottsepatöid naistele sugugi raskeks. Loomiskirega on väike naine jõudnud korda saata usumatult palju.

Omanäoline on ka pesuköögi valamü. Kraanikausi moodustavad ümarad rannakivid, ja tsemendisegu vormimiseks kasutas Pille kanade joogiküna, mille leidis laudast. Kraanikausi naabruses asuva seina vooderdas ta puukoi poolt



Kive on saunaehitusel kulunud koormate viisi. See on Pille kõige esimene küttekeha - pesuköögi pliit.



Kaminaruumil on põnev lagi.



dekoratiivseks uuristatud laudadega. Need leidis ta elumaja remontimise käigus. Pille on oma kodu sättides alati püüdnud kaupluste küllastamist viimasele hetkele jätta.

Sauna ehitanud naise üks motosid on, et vanu esemeid ei tohi mõtlematult ära visata, ja ringi vaadates leiab see ka kinnitust.

Nii on saunas uue ülesande saanud vanad hõövlid. Väiksemad neist hoiavad käterätte, suuremad saunalinu.

Kaminaruum nagu tantsusaal

Kõik saunalised satuvad sisenedes esmalt kaminaruumi. See on avar nagu ballisaal. Pika laua taha mahub istuma palju sõpru. Saunapäevadel



põleb kaminas praksudes tuli ning õdusat valgust lisavad küünlad. Kamina ees teed juues ütleb Pille, et just selles ruumis sünnivad tema parimad mõtted. “Siinses õhustikus on hea endasse vaadata,” räägib Pille. “Siin on sündinud mu parimad luuletused. Kui mul on muresid, panen kaminasse tule ja pikutan siin.”

Pikutamiseks on naisel seni vähe aega olnud. Nüüdki tunnistab ta, et just kaminasaali põrandaga tuleb veel vaeva näha. Puidutööga on Pillel ammu ajast sõprussuhted. Vaid saunaruumi ukseid, aknad, ka kõik laud ja toolid on abikaasa meisterdatud.

Laed on ammu tehtud ja need on tõesti põnevad. Kaminasaali lae kõiki pragusid katavad

nägusad takunööri palmikud. Lisaks on selle keskmes üks põnev tala.

See oli algselt kole metalltala, millega Pille ei osanud midagi peale hakata. Viimaks otsustas ta koguda kraavikallastel kasvavat võsa. Veel kulus takunööri sidumiseks, ning oligi lae dekoratiivne täiendus valmis.

Tegelikult ei olnud töö lihtsate killast, sest seda tuli teha asendis, kus kael oli peaaegu kahekorra ning käed veretuna ülespidi.

Saalis, kohe pesuköögi ja riietusruumi ukse kõrval püüab pilku dekoratiivne okstest lõigatud seibidega ehitatud sein. Sellele on Pille riputanud saunavaimule usaldatavate saladuste ja soovide kõrva. Tore kõrva on tegelikult puuseen, mis kõik

Kaminasaali pika laua taha mahub palju sõpru. Seina ehteks olev aken on hoopis peegel.





Pesuköögi valamule vormi andmiseks kasutas perenaine kunagist kanade joogiküna.



Vahva sein, mille küljes on soovide kõrv ja saunanaise vaevaraha kogumise purgike.

saladused endasse talletab. Pille ütleb, et paljude saunaliste soovid on täide läinud.

Täitumise kindlustamiseks tasub poetada münt klaaspurki, millel kiri "Saunanaise vaevaraha".

Saun vajab puhastusrituaale

Sõnumeid leiab saunast veelgi. Kuna suvel kipuvad kärbsed saunalisi kimbutama, talvel aga trügivad tuppa külmad tuuleiilid, sättis Pille sauna sissekäigu ette paksu vaiba.

Nüüd julgustab üks tahvlike saunalisi paksu vaiba tagant ust leidma. Selle saalipoolne külge teatab: "Välja, välja – aeg on hilja!" Pöördel ehk ukse poole vaatav tekst kutsub aga: "Sisse, sisse – uks on lahti!"

Külalislahke inimesena on Pille kütnud sauna paljudele, samuti on kaminasaalis korraldatud

palju toremaid pidusid, nii omadele kui võõras-tele.

Perenaine on märganud, et pärast saunaskäiku on paljud puhastunud nii kehalt kui vaimult, nende juttudes ei ole enam kurjust.

"Saun on minu jaoks müstiline paik. Vanadel asjadel, aga ka sellel saunal on oma energetika, oma hingus," räägib ta. "Mida rohkem käib saunas võõraid, seda tõhusamalt tuleb sauna pärast puhastada."

Alati kui leil on lahtunud ja saunalised lahkunud, koristab Pille ruume nii füüsiliselt kui energetiliselt. Selleks on tal omad rituaalid.

"Igal perel on selleks oma nipid. Mina kasutan kadakasuitsu, soola ja küünlaid," lausub ta salapäraseks jäädes.

Kõike ei võigi avaldada. Muidu saab laudas kodu leidnud saunavaim pahaseks. ✨

Pottsepa- ja puidutöödega hästi hakkama saavale Pillele ei ole ka õblemine mingi vaev. Nii tegigi ta pinkidele kenad linasest kangast padjad. Puud paigutas tünni ning väikese kapi peitis peegelakende taha.

Saunasõbra

uudne ja tarviline vara

Tekst **Kristel Kirss**
Fotod **Sven Arbet**

Maakodu toimetus käis kauplustes uurimas, kuidas saab saunaõhtu veelgi mõnusamaks ja meeleolukamaks muuta.

Leiud pärinevad kauplusest Saunamaailm, Tallinna Kaubamaja ja Maxima.

1. Huumorit armastava saunaomaniku seinalt leiata kindlasti vähemalt ühe **KADAKALÖHNASE PILDI**. Sellel siin on kiri: "Saunast ei saa tunda mõnu, kui on puudu viht ja õlu." Pildi eest küsitakse 45 eurot.

2. Korduvkasutatavale **TEKSTIILIST SAUNAVIHALE** lubab tootja pikka iga, isegi enam kui sada saunaskäiku. Vihtade loomisest on kasutatud kolme eri karmusega materjali. Sobiva leidmiseks peab jälgima käepideme taga rippuvat paela. Viha hind on 31 eurot.

3. Leilisõber võib kauplusest valida enda sauna kõige sobivama **KULBI**. Musta kulbi hind on 13.80.

4. Ehedas saunas on ikka puidust **VEEÄMBRID**. Säärane maksab 49.93.

5. City Woodi puidust **KULBI** saab osta 18 euro eest.

6. Aroomiõlile kuluvat raha saab kokku hoida. **SAUNAVAIM MENNINKÄINEN** konutab meelsasti leiliruumi nurgas ning täidab ruumi mõnusa törvalõhnaga. Vaim maksab 13.20.

7. Talvisel ajal, kui ilm on hall, on tore kuivatada värviröömsasse **SAUNALINASSE**. Kaubamajas maksab Desiguali saunalina 33.95 eurot.

8. **VILDIST SAUNAMÜTSID** kaitsevad juukseid ja ka paljast pealage kuuma leili eest ning muudavad jääaugus karastamise meeldivaks kogemuseks. Ühe mütsi hind on 16 eurot ja 80 senti.

9. Rento röömsavärvilised **NUUSTIKUD** aitavad nahka koorida, ühe hind 2.90.



10. KERAAMILINE TRAAALER sobib leiliruumi ideaalselt ning mitte ainult ehteks. Soovi korral võib laevukesse valada vett ja tilgutada aroomiõli, mis paadi põhja augukesest tasapisi kerisele tilkudes annab lavaruumile hea aroomi. Tervise tugevdamiseks võib vee asemel paadi muuta ka soolalaevaks. Traaleri hind on 26.38.

11. Lavaruumi üks olulisemaid tarvikuid on TERMOMEETER. Keraamilise naisega termomeetri kibusse saab tilgutada aroomiõli, mis kuumuse käes aurustub. Termomeeter "Tibi ja kibu" maksab 13.26.

12. Rento alumiiniumist LEILINÕU värvivalik lubab seda sobitada nii moodsasse kui klassikalise sauna. Eri värvi nõude hinnavahe on küünib 32-36.95 euroni.

13. VOOLUKIVIDE valik, mida võib kasutada kerise kaunistamiseks, on lai. Kui vett kivi õõnsusesse valada, hakkab see kivike kuumenedes ise leili viskama. Maksab 24 eurot.

14. VOOLUKIVIST SAUNAVAIM kerisekivide dekoratiivseks täienduseks. Hind 23 eurot ja 96 senti.

15. Harvia SAUNAKIBU, mis mahutab 4-7 liitrit vett, saab osta 23.77 euro eest.

16. Karmima naha tervislikuks nuhtlemiseks sobib **BAMBUSVIHT**, mis maksab 18 eurot.

17. Kena KLAASPURK seepide, nuustikute või küünla paigutamiseks. Dekoratiivse purgi saab 8.40 eest.

18. Sipakson OÜ NIINEST NUUSTIKUT (purgis) tuleb enne kasutamist kuumas vees vähemalt 10 minutit liguneda lasta. Niinest nuustik maksab 2.39.

19. EUKALÜPTIST SAUNAVIHAGA viheldes täitub leiliruum selle eeterliku õli aroomiga. Eukalüptilõhna peetakse heaks külmetushaiguste profülaktika vahendiks. Saunaskäigu ajal soovitatakse suruda eukalüptiviht vastu nägu ja selle aroomi 3-5 minutit jooksul sisse hingata. Viht maksab 2.90 eurot.

Leiliruumi uudsed tarvikud



Leiligurmaanide kuumad minutid on sisukamad, kui lavaruumi paari esemega rikastada.

Pikaks veninud saunaõhtul võib kõht tühjaks minna. Torgake torusse vorst ja asetage see kerisekividele nõnda, et auguga ots jääb ülespoole. Nii ei voola rasv kerisekividele. Vorsti kättesaamiseks kasutage kindlasti pajakindaid. Toru puhastage alles pärast jahtumist. Pestud ja niisket KÜPSETUSTORU ei tohi kohe kuumale kerisele panna, sest nii võib see puruneda.

VOOLUKIVIST ELLI JA TAHVO loovad leiliruumis meeleolu ning valvavad, et saunas püsiks hea energia. Hind 7.08 eurot tk.



Selleks et lavaruumis oleks mõnus pikutada, läheb vaja SAUNAPATJA. Seesugune padi toetab kenasti kaela ja laseb õlavöötmel lõõgastuda. Padi maksab 38 eurot.

Puidust saunakibudel kipuvad sageli vitsad purunema või siis liiga lõdvaks muutuma. Paljud unustavad, et seesugused kibud tuleb pärast sauna alati tühjaks kallata, et puit ei hakkaks mängima. PLASTIGA VOODERDATUD KIBU võib pärast saunatamaist muretult pesuruumi jätta. Hind 26 eurot.

Mida sügavam KULP, seda kehvem on leili visata. See vaskne südamekujuline kulp on kõige õigema sügavusega. Parim kulp maksab 11.80.

See SAUNAKIBU on ühtlasi ka meeleolu looja, mis hästi sobib modernsesse sauna. Täitke anum veega ja asetage kauss LED-lambiga voolukivist valgustile. Mida hämaram saun, seda paremini pääseb valgusefekt esile. Hukka Loiste valgusti hind on 96 eurot.

Tallamassaazi võib teha õrna leiliga lavaruumis ning muidugi ka riietusruumis. Korgist alusel on kaks voolukivist ümarat MASSAAŽIKUULI, mida jalaga veeretades saate mõjutada kõiki punkte oma jalatalla all. Hukka massaaživahend maksab 22.50.

Täname fotolavastuse ruumide eest Saunaküla.



MAAKODUGA EKSOOTILISSE MAROKOSSE

Telli parim aia- ja koduajakiri ning
osale ainulaadse lugejareisi loosimisel!

Maakodu ringreis eksootilisse Maroko kuningriiki toimub kevadel 04.–14.04.2014, kui loodus on kõige lõp-sakam. Seetõttu külastame ka mitmeid kuulsaid ja kauneid aedu. Nende hulka kuuluvad Bahia palee aiad, 150 000 palmiga Palmeraie oaas, Le Jardin Majorelle ja Les Jardins Exotiques de Rabat Salé. Giidiks on tunnustatud teejuht Raivo Haab ja reisi korraldab Germalto Reisid.

Reisiloosis osalevad kõik, kellel on 13. jaanuariks 2014 sõlmitud kas otsekorraldusleping või vormistatud Maakodu aastatellimus. Üks tellija sõidab reisile fortuuna õnneliku käe abil. Võitja selgub Maakodu veebruarinumbris.

Uuel aastal pakume oma lugejatele
veelgi huvitavamat ja mitmekesisemat sisu.

Ajakirja Maakodu seni kiidetud tugev aiandusrubriik saab täiendust uue, algajale aednikule suunatud osaga. Ajakirjast leiavad senisest enam ideid ja tegemisõpetusi mehed, sest ilmuma hakkab meeste käsitöö rubriik. Tehnikata ei saa läbi ükski koduomanik ja seetõttu loome Maakodusse ka tehnikarubriigi. Me pole unustanud ka pere pisemaid – laste lehekülge, mis iga kord pakub midagi uut ja huvitavat meisterdamiseks, on mõeldud just neile.

Maakodust leiab põnevat lugemist kogu perele!

Tellimine

TELEFONIL 680 4444
E-POSTIL klienditugi@lehed.ee
VEEBIS www.maakodu.ee/maroko

Hinnavõit aastatellijale 8,40 € võrreldes
kaanehinnaga poes!

	12 kuud	OK
MAAKODU	27 €	2,50 €
MAALEHT + MAAKODU	71,82 €	6,65 €





Ukse ehteks

samblapallid

Kui eelmisel aastal oli koduuksel traditsiooniline jõulupärg ja üle-eelmisel vanik, siis tänavu riputage vahelduseks üles hoopis lustakad samblapallid.

Tekst **Kaja Kurg**
Fotod **Sven Arbet**

Samblapalli tegemisega tuleb toime igäüks. Nii kinnitab lilleseadja Õne Kroon, kellel Maakodu palus meisterdada jõuludeks midagi toredat ukseesise kaunistamiseks.

Õne võttis ümmarguse aluskäsna ehk oasise, kattis selle halli põdrasamblikuga, kinnitas traadist riputuskonksu ja seejärel asus kaunistama. Palli peale kinnitas klambritega paarimeetrised metsviinapuu väädid, mis jäid vahvalt pikkade sabadena alla rippuma. Sabade vahele keerutas väikese sära andmiseks jämedamat kuldset traati.

Väätide külge kinnitas autor peenikese traadiga kaunistused: helkivaid kuulikesi, kunstõunu, lehekesi ja muid vidinaid. Pall sai ehteks säravvalged kuukingaõied, jõulupunast lisavad õunad (kõik kunstlikud).

Ja siis tegi Õne ühe väiksema samblapalli ka, et saaks mängida kordusefektiga. Kaks on mõjusam kui üks. "Aga võib teha kas või viis palli ja panna nad eri kõrgustele," annab lilleseadja hea idee.

Nagu näete, võib hakkama saada üksnes kodu panipaikadest, aiast ja metsast leitud kraamiga. Vaid palli sisu – aluskäsna või vahtplastist kera, millele kaunistused kinnitada – tuleb osta, ehk ka peenemat ja jämedamat sädelevat traati. Kui kerakujulist aluskäsna ei leia, võib selle välja lõigata suuremast plokist. Eelis on see, et saab lõigata just nii suure, nagu ise soovite.

Niiske ilmaga on palli kattev samblik mõnusaalt kohev. Samblapallide pikad sabad pakuvad lõputult võimalusi ehtimiseks, sest nende külge võib kinnitada mida tahes: kuulikesi, kellukesi, kibuvitsa- jm marju, käbisid jne. Kui naudite aga minimalismi, riputage samblapallile ja oksakarkassile lihtsalt kuusetuled.

"Metsviinapuu väätide asemel võib kasutada ka peenikesi laasunud männioksi," ütleb Õne. "Need on muidugi raskemad kui viinapuu väädid ja tuleb eriti korralikult kinnitada."

Rippuv ukseehe sobib eriti hästi juhul, kui triipealsel on ruumi vähe. Kui ukseksel on varikatus ja sellel kenad toed, pole mingit muret, kuidas talvine õueehe rippuma panna. Nüüd kuluvad marjaks ära ka konksud, mille otsas suvel rippusid lilleamplid.





TÖÖVAHENDID: aluskäsna, pehme jämedam alumiiniumtraat, peenike helkiv traat, tangid, põdrasamblik, metsviinapuu väädid, kuulikesed jm kaunistused.



TÖÖ KÄIK: 1. Sambliku kinnitamine aluskäsna-pallile. Algul mässige ümber sambliku harilik niit, pärast kerige sära andmiseks veel peenikest sädelevat traati peale.



2. Riputuskonksu tegemiseks võtke u 10 cm pikkune traadijupp, keerake sellest "kahvel", katke otsad liimiga ja suruge aluskäsna sisse. Kõige mugavam on kasutada püstolliimi. Siis on konks kindlalt fikseeritud ega tule välja.




3. Klambrid väätide kinnitamiseks väänake tugevama traadist ise. Suruge klamber tugevalt aluskäsna sisse – hoiab kinni väga hästi.



4. Õie kinnitamiseks tehke enne grilltikuga aluskäsna sisse auk.



5. Kõik otsad, mis palli sisse torkate, katke liimiga ja suruge tikuga tehtud auku. Aluskäsna peab olema kuiv, muidu liim ei nakku.



Kingi sõbrale head lugemist!



*A*astas on palju erilisi päevi,
mil seisame silmitsi mõttega, mida lähedastele kinkida.
Parim kingitus on Maalehe või Maakodu tellimus.

Tellimuse saad vormistada just nii pikaks ajaks,
kui soovid, et kingitus Sinu lähedast rõõmustaks.
Tellimuse vormistajale saadame kauni kinkekaardi, mille ta saab ise üle anda.

Tellimiseks mine veebilehele www.lehed.ee/kinkekaart,
helista 680 4444 või kirjuta klienditugi@lehed.ee.





Vanaemade lemmik –

jõulukaktus

Tekst **Jaan Mettik**

Fotod **Jaan Mettik, reprod**

Meie mälestustes on jõulukaktus vanaema lemmiktaim, mis iga kord jõulude eel uhkelt õitsema puhkes. Tundub uskumatu, et eestlaste kodudes armastatud jõulu- ehk lülilikaktus on pärit Brasiilia vihmametsadest.

Jõulutähe järel on lüli- ehk jõulukaktus (*Schlumbergera* sp.) populaarsuselt teine pühadetaim maailmas ning teda on aastavahetusega seostatud juba poolteist sajandit. Lülilikaktuste kodumaa on Brasiilia, täpsemalt sealsed kagunurga vihmametsad, mis kulgevad piki Atlandi ookeani rannikut.

Oma ladinakeelse nimetuse sai lülilikaktuste perekond prantsuse botaanikult Charles Lemaire'lt, kes nimetas taimeperekonna prantsuse taimekolektsionääri Frédéric Schlumbergeri auks. Vanemas kirjanduses kohtab sageli ka sünonüümi *Zygocactus*. See nimi viitab taime võrsete iseloomulikule harunemisele, kus uued külge-



Punastes toonides
lülükaktuste sordid
on kõige tavalisemad.



Kõige iseäralikum
lülükaktuste seast – asteldega
Schlumbergera opuntioides.

harud tärkavad enamasti võrsete tippudesse ning sageli paarikaupa. Kreekakeelne sõna *zygos* tähistab kaelkookusid või härgade paarisiket.

Lülükaktused kasvavad looduses epifüütide ehk pealistsaimedena puuvõrades või kividel ja kaljudel. Sõltuvalt liigist on nad kas väiksemad või keskmise suurusega, kuni poole meetri pikkuste rippuvate võrsetega taimed. Neil on iseloomulikud sügomorfesed ehk ühe sümmeetriateljega torujad ning enamasti tagasikäändunud kroonlehtedega õied, millest ulatuvad välja tolmutakad ning emakakaal ja -suue.

Selline õiekuju pole sugugi juhuslik. Lülükaktuste õisi tolmeldavad peamiselt koolibrid ning õis on vormitud nii, et tilluke lind saaks lennul oma noka õide pista ning sealt nektarit juua. Samal ajal puudutavad tolmutakad ja emakasuu koolibri pead ning nõnda toimubki õietolmu edasikandmine.

Südatahviline õitseja

Lülükaktuste õied hakkavad moodustuma siis, kui päevad muutuvad lühemaks ja temperatuurid jahedamaks. Brasiilias, mis on ekvaatorile lähedal ja kus päevapikkuse muutus pole kuigi märgatav, on peamine õitsemise esilekutsuja temperatuuri langus. Ideaalne õienuppude moodustumise temperatuur on u 15°. Meie kesküttega kodudes on seevastu määravama tähtsusega päeva pikkus. Esimesed õiepungade algmed ilmuvad ajal, mil ööd hakkavad päevadest pikemaks venima.

Oma kodumaal pole lülükaktustel jõuludega vähimatki pistmist. Jõulud langevad seal südasuusesse ning talv algab mais. Seepärast kutsutakse jõulukaktusi sealmaal maililledeks – *flor de maio*.

Kollaseõieline lülükaktus

Lülükaktuse sorte on sadu – punasest valgeni, lisaks mõned oranžikad sordid. Esimeseks puhaskollaseks aretiseks loetakse kultivari 'Gold Charm', mille saamiseks kulus sordi aretajal Barnell Larry Cobial 15 aastat. Selle aja jooksul pidi ta seemnest õitsemisealiseks kasvatama enam kui 50 000 lülükaktuse taime.

Kahjuks kipuvad selle sordi õied jõulukaktustele omaselt jahedas värvi muutma. Mida madalam on temperatuur õienuppude moodustumise ja kasvu ajal, seda tugevam on õites avalduv roosa toon. See seaduspära kehtib ka enamiku valgeõieliste lülükaktuste sortide juures.



Mida jahedamad on ruumid õiepungade moodustumise ajal, seda punakamad on kollaseõieliste lülükaktuste sortide õied.



Valgeõielisi lülikaktuseid looduses ei leidu.

Miks jõulukaktus jõulude ajal ei õitse?

Sageli kurdetakse, et kui vanaemal õitses jõulukaktus ikka jõulude ajal, siis moodsad jõulukaktused õitsevad alati enne jõule ära. Selle on tinginud ajalooline segadus nimedes ning sordiaretajate jõupingutused.

Esimene lülikaktus, mis 1819. aastal Euroopasse jõudis, oli *Schlumbergera truncata* (harilik lüli- või jõulukaktus), mis õitseb oktoobris ja novembris. Mõned aastakümned hiljem saabus Brasiiliast ka varakevadise (veebruar-aprill) õitseajaga *Schlumbergera russelliana* ning kohe alustasid sordiaretajad ristamistöega.

Tulemuseks oli 1852. aastal tutvustatud hübriidliik *S. x buckleyi*, mis sai ladinakeelse nimetuse oma aretaja järgi, ning kuna selle õitseaeg Euroopas langes südatalve (detsembris ja jaanuari), sai ta rahvapärase nime jõulukaktus. Taim hakkas massiliselt käest kätte levima, kuid kahjuks enamasti ühe oma vanema, hariliku lülikaktuse nime all.

Praegu jõulude eel müüdavad lülikaktused on peamiselt hariliku lülikaktuse sordid, mis õitsevad hilissügisel. Need tunneb ära püstaka kasvukuju, teravahambuliste varrelülid ning selgelt asümmeetriliste õite järgi. Klassikaline jõulukaktus seevastu on pigem rippuvate vartega ning tema varrelülid on ilma teravate väljakasvudeta. Lillepoodides seda harilikult ei müüda, taim levib pigem käest kätte ja kasvatajalt kasvatajale.

Seega – kui soovite, et teie kaktus just jõulude ajal õitseks, unustage kõik moodsad erksavärvilised sordid ning uurige oma tuttavaltel ja sugulastel, ehk keegi kasvatab veel vana head klassikat.



Lülikaktus ja jõulukaktus. Hambuliste varrelülidega põhiliik vasakul, ümarate sakkidega hübriid paremal.



Südatalvel ei õitse siiski kõik jõulukaktuse liigid. Mõnel on see paar kuud hilisem, mõnel varasem, ning kui liikidele lisada veel sajad sordid ja hübriidid, tuleb kokku pea pool aastat vahetpidamatut õieilu.

Suurim oht – linnastumine

Looduses ei lähe kahjuks ühelgi lülikaktuselii- gil ülemäära hästi. Kuuest liigist pooled on kuu- lutatud ohualtiks ning teine pool liike on suisa ohustatud.

Põhjuseid on mitu. Ükski lülikaktuse liik pole looduses olnud kunagi kuigi arvukas ning nende kasvuala on alati olnud piiratud – näi- teks on kõige levinuma liigi, hariliku lülikaktuse levila vaid 7000 km². Eesti mastaapidesse tõste- tult tähendaks see, et taime võib looduses leida vaid Pärnu- ja Viljandimaal ning sealgi ei kasva ta mitte kõikjal, vaid kõigest kümnes paigas.

Üks haruldasemaid lülikaktuse liike on *Schlumbergera opuntioides*, mis kasvab kõigest poole Hiiumaa suurusel alal ning ka seal on teda leitud vaid seitsmest kohast. Teadusele alles 1978. aastal avastatud *Schlumbergera orssichiana* kasvu- kohti teatakse looduses olevat ainult kolm.

Kõige suurem oht looduslikele lülikaktustele seisnebki selles, et nende kodu on Brasiilia ühes kõige tihedama asustusega piirkonnas, kus paikne- vad ka suurlinnad Rio de Janeiro ja São Paulo. Valg- linnastumise tõttu võetakse üha enam maha lüli- kaktustele koduks olevaid atlantilisi vihmametsi ning taimedel lihtsalt pole enam kuskil kasvada.

Ka teised ohud tulenevad otseselt inimtegevu- sest. Metsas uitajad kipuvad efektseid taimi puu- delt lahti kangutama, et neid suveniirina kaasa



Klassikaline jõulukaktus – *Schlumbergera* × *buckleyi*.



Hariliku lülikaktuse roosaöieline sort.

võtta, ning teise äärmusena kipuvad ülemäära agarad taimesõbrad oma lülikaktusesorte loodusesse tooma. Need võivad aga looduslikud liigid välja tõrjuda ning anda lugematuid hübriide.

Leplik toataim

Ükskõik kui palju lülikaktuse sorte ka poleks, on nad kõik toas kasvatamiseks sobivad. Lülikaktused on leplikud nii valguse, temperatuuri kui ka vähese väetamise suhtes. Nad elavad kenasti üle tubase madala õhuniiskuse ja kastmata jätmise ning sobivates oludes võib üks taim teid rõõmustada aastakümneid. Ainus, mida lülikaktused tõeliselt pelgavad, on liigne mullaniiskus. Kui sellele lisandub veel jahedus, on üsna kindel, et vabanete oma taimest üsna pea – juured lähevad mädanema.



Lülikaktused on saanud aasta-vahetuse kombestiku tähtsaks osaks.

Et taim end mõnusalt tunneks, leidke talle valge, otsese päikese eest varjatud kasvukoht, parimad on lääne- ja idapoolsed aknalauad. Sobivad ka põhja- ja lõunapoolsed, kuid esimestel võib õitsemine tagasihoidlikumaks jääda ning lõunapoolsel aknalaual tuleks hoolt kanda selle eest, et taim ei jääks kevadel ja suvel lõõmava keskpäevapäikese kätte. Tõstke ta selleks ajaks aknalaualt pitskardina ette, toa poolele.

Nii suvel kui talvel on tavaline toatemperatuur lülikaktusele igati sobiv. Kui tahate oma taimet vastu eriti kena olla, võite ta suveks õue, tuulte ja otsese päikese eest varjatud paika tõsta. Taim tuleb tuppa tuua siis, kui on karta öökülmaohtu.

Õienuppudes kaktust ärge keerake

Istutusmullaks sobib kergem, hea veeläbilaskvusega mullasegu. Näiteks sobib lülikaktustele, nagu paljudele epifüütidele, isegi mullasem orhideede istutussegu. Teise võimalusena võite tavalisele mullale lisada veidi orhideemulda või puukoore- ja söetükikesi. Väiksemaid taimi tuleks ümber istutada igal aastal, suuremaid paari aasta järel.

Sageli räägitakse, et lülikaktusi ei tohi mingil juhul keerata, sest siis viskab ta kõik oma õienupud maha. See jutt on osaliselt õige, kuid sellesse ei maksaks suhtuda kui absoluutsesse keeldu. Ajal kui lülikaktustel pole õienuppe, võib neid keerata ilma igasuguse hirmuta. Ohtlikuks muutub asi siis, kui võrsete tippudesse ilmuvad esimesed õienupud, ja sel ajal tasuks taimede valguse suhtes keeramist tõesti vältida. Oht on möödunud selleks ajaks, kui esimesed õied avanema hakkavad. Siis võib taimi juba julgelt ühest kohast teise tõsta.✱



Tilluke eukalüpt

Eukalüptid on tuntud kui ühed kõige elegantsemad lehtpuud. Kahjuks on nad ka külmaõrnad ja kõrged, mis teeb huvilistele pea võimatuks nende kasvatamise põhja-parasvöötmes.

Õnneks esitles Prantsuse firma Sapho hiljuti uut Jean Renault' aretatud Gunni eukalüpti (*Eucalyptus gunnii*) kultivari, mis on põõsajana kasvukujuga ning peaks täiskasvanuna küündima vaid kolme meetri kõrgusele. Uue aretise ametlik nimi on 'Rengun', kuid kaubanduses müüakse seda ka nime France Blue all. Oma kaubalise nime on uus eukalüpt saanud igihaljaste sinihallide lehtede järgi.

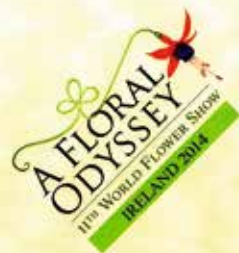
Lisaks põõsajale kasvule on see kultivar ka üpris külmakindel. Aretajate sõnul peaks ta kahjustusteta taluma kuni -10°, mis teeb selle igati perspektiivikaks taimeks nii Lõuna- kui Lääne-Euroopas ja Briti saartel. Põhja-Euroopas sobiks uut eukalüpti kasvatada suveks õue tõestatavas suures potis, seda enam et väidetavalt talub 'Rengun' pügamist hästi.

Peaaegu must kuuking

Mustade või vähemalt mustjate õitega lilled on alati olnud ihaldusväärsed. Nüüdsest peaks olema laialt saadaval ka üheks kõige tumedamate õitega kuukingaks loetud kultivar Black Jack. Kuigi Black Jack pole uudissort, on see Taiwanil W. T. Chieni aretatud kuuking olnud üsna pikka ega raskesti kättesaadav.

Möödunud kuul kuulutati Black Jack aga Hollandi lilleeksjonite aastunukaks ning ta pälvis tiitli Plant-Primeur. Sellised uudistaimed pälvivad alati oksjonitel eriti suurt tähelepanu. Põhjuseks on ilmselt see, et tänavusest aastast hakkas seda sorti suurel hulgal müüma Kwekerij't Nieuw Bos ning aretis peaks olema saadaval aasta ringi.

Loomulikult pole *Phalaenopsis* Black Jacki õied päris mustad, vaid tumepurpursed nagu kõigil "mustaõielistel" taimedel. Ka pole õied kuigi suured, kuid see-eest kannab aretis korraga mitut õisikuvart ning on õierohke.



Lilleseadjate olümpiamängud Irimaal

Need lillehuvilised, kel järgmisel aastal Irimaale asja, võiks oma käigu sättida juuni lõppu. Nimelt toimub Dublinis

18.-22. juunini 11. ülemaailmne lillenäitus – 11th World Flower Show. Tegu on vahel ka lilleseadjate olümpiamängudeks kutsutud üritusega, kuhu oodatakse u 20 000 osavõtjat, ning arvatakse, et kohalikule majandusele toob see tulu u 10 miljonit eurot.

World Flower Show toimub iga kolme aasta järel ning varasemate korraldajate hulka on kuulunud näiteks USA, Jaapan, Suurbritannia, Uus-Meremaa ja Lõuna-Aafrika Vabariik. Seekordse ürituse korraldamise õiguse eest võitlesid veel ka Barbados, Venemaa ja Peruu. Korralduskomitee juhi Kitty Gallagheri sõnul tõi Irimaale võidu Iiri lilleseadjate kõrge tase, nende suurepäraseid rahvusvahelised suhted ning Iirimaa ülihea maine turismimaana.

Praeguseks on ürituse ametlik programm juba avaldatud, sinna mahub nii loenguid, seltskondlikke üritusi kui ka väljasõite. Põhitähelepanu all on aga enam kui kuuesaja 31 riigist pärit taimeseadja võistlustööd.

Need, kes soovivad täpsemat infot, võiksid külastada ürituse kodulehte aadressil <http://wafaireland.com/>.



Park rippildadel

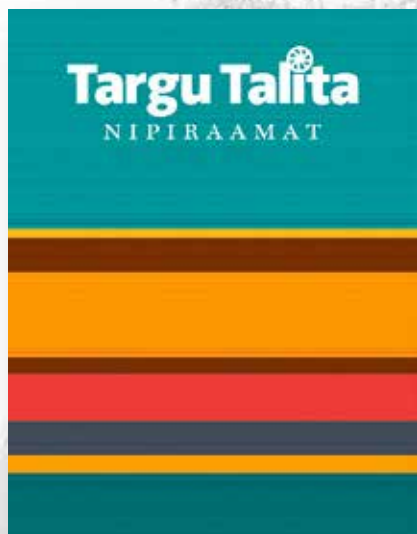
Pärast renoveerimist ja ümberehitustöid on külastajatele taas avatud Vancouveri üks omanäolisemaid vaatamisväärsusi Capilano Suspension Bridge Park.

Selle keskne atraktsioon, mis pargile ühtlasi ka nime andis, on 140 m pikkune rippild, mis ületab kaljude vahel voolavat Capilano jõge 70 m kõrgusel.

Esimene rippild ehitati sellesse kohta juba 1889. aastal ning praeguse kuju sai sild 1956. Teine tähtsam atraktsioon on 2004. aastal avatud võratee, mis koos-

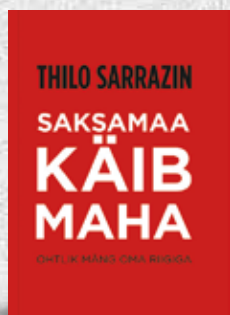
neb seitsmest osast ning on kinnitatud u 30 m kõrgusele eba-tsugade võradesse. See annab suurepärase võimaluse heita pilk parasvöetmelise vihmametsa võrastikus toimuvale.

Pargi uusim atraktsioon on nn kaljurada, mis koosneb piki kaljude külgi kulgevatest sildadest ning võimaldab vaadelda nõlvu alpinisti-kaljuronija vaatepunktist. Nii võratee kui kaljurada olid Põhja-Ameerika mandril esimesed omalaadsete hulgas.



Targu Talita nipiraamat

Nipiraamat sisaldab praktilisi nõuandeid oma tervise eest hoolitsemiseks ja igapäevaseks toimetamiseks nii kodus kui aias. Muu hulgas leiate raamatust juhtnöörid, kuidas võidelda tigudega ja kasvatada juurvilju, kuidas eemaldada plekke ja teha saunavihtu, mida teha putukahammustustega ja kus säilitada õunu. Raamatus tuleb ilmsiks ka maailma parimate kotlettide valmistamise saladus. Nipiraamatu on koostanud Maalehe lisa Targu Talita toimetaja Jana Rand.



Saksamaa käib maha

THILO
SARRAZIN

See raamat räägib ausalt ja avameelselt Euroopa rikkaimat riiki vaevavatest probleemidest. Saksamaa on

rahvuriik, sakslased suurrahvas ja sellisena ei saa nad jätta endalt küsimata, kas ja millisen saksa rahvus säilib, milline võiks olla Saksamaa ja Saksa riigi tulevik. Etniliste sakslaste arv aga väheneb ning elanikkonnast moodustavad üha suurema osa sisserändajad ja nende järeltulijad.



Eesti filmi täheatlas

JAAN RUUS

1938. aastal sündinud Jaan Ruus on filmiajakirjanik ja -kriitik olnud 1961. aastast peale, mil tema esimesed filmiarvustused ja -tutvustused trükkiväljast

nägid. Härra Ruusi küsimuste turmtule all avanevad siinse raamatu kaante vahel kümned värvika elulooga kultuuriheerused, kes muutuvate aegade ja olude kiuste on valitud elukutselise truuks jäänud. Raamatus sisalduvad intervjuud Lembit Ulfsaki, Arne Üksküla, Tõnu Karki, Eve Kivi, Kaljo Kiisa, Arvo Kruusementi, Rein Marani, Priit Pärna, Hardi Volmeri, Arvo Iho, Alar Kivilo, Enn Säde ja paljude teiste eesti filmimaailma tähtedega.



Matemaatika õhtuõpik

KRISTJAN
KORJUS,
JUHAN ARU,
ELIS SAAR

„Matemaatika õhtuõpiku“ eesmärk on muuta matemaatikat huvilise jaoks lihtsamaks ja huvitavamaks. Õhtuõpik toetab koolitunde ja päris õpikut, aga sobib ka kõigile teistele, kes sooviksid matemaatikat iseseisvalt avastada või taasavastada. Iga tähtsama keskkooli ainekavas mainitud teema ning mõiste kohta leiab siit erinevaid intuiitiivseid seletusi, aga ka nende ajalugu, huvitavaid fakte ja rakendusi.



Märgalad

CHARLOTTE
ROCHE

„Märgalad“ on omamoodi ekskursioon veel viimaste tänapäeval alles jäänud tabude juurde. Charlotte Roche'i julge, radikaalne ja provokatiivne

debüütromaan hakkab vastu hügieenihüsteeria, naisteajakirjade steriilse esteetika ning naise keha ja seksuaalsuse standardiseeritud käsitlusele. Roche sündis 1978. aastal High Wycombe'is Suurbritannias ja kasvas üles Saksamaal. Ta on tunnustatud saatejuht Saksa telekanalites Viva, ZDF ja arte. 2008. aastal ilmunud „Märgalad“ on Roche'i kirjanduslik debüüt, mida on Saksamaal müüdud rohkem kui 1,5 miljonit eksemplari.



Piparkoogi- raamat

LINDA PETTI

Lastega peredes lõhnavad köögid piparkookide järele tihti juba nädalapäevad enne pühi ja küpsetamisel lööb kaasa kogu pere. Värviliste kirjadega

kaunistatud piparkooke mitte ainult ei sööda, vaid kasutatakse ka kaunistuseks - miks mitte riputada neid kuusele teiste ehete sekka. Sellesse raamatusse on Linda Petti kogunud erineva päritoluga piparkoogiretsepte ja muid magusaid jõulukupsetisi.



Sõdur ja riik

SAMUEL P.
HUNTINGTON

Samuel P. Huntingtoni raamat „Sõdur ja riik“ on analüütiline ja otsekohene arutelu sõjaväelase elukutse ja selle kohta üle moodsas lääne kultuuriruumis. Huntingtoni teesid kehtivad ka Eesti kaitseväge ja meie tsiviilühiskonna suhetes. Eesti ja Ameerika Ühendriikide militaar- ja tsiviilmaailma suhete kujunemisel on süvenedes võimalik märgata sarnaseid arenguid ja ühiseid jooni. Praegu- seks on sellest raamatust kujunenud Ameerika Ühendriikide sõjaväe ja tsiviilmaailma suhteid kirjeldav mõjukaim ning paljude õppejõudude arvates isegi krestomaahtiline teos.



Sibullilled

Tekst **Jaan Mettik**
Fotod **reprod**

elluäratamine

Sibullilledega tegelemine näib lihtne, kuid ka selles on oma nipid.

Algajad toalillesõbrad on sageli hädas, mida ratsuritähedega teha. Kas nad tuleb puhkeperioodiks ära kuivatada või mitte, ning kui jah, siis kuidas neid kevadel uuesti elule turgutada?

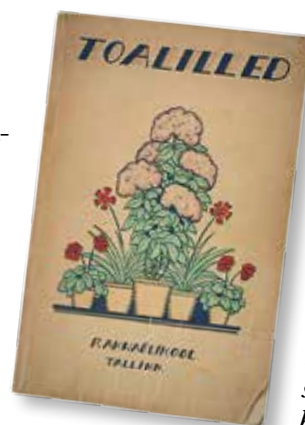
Seekord otsime nõu raamatust "Toalilled", mille andis välja K.O.-Ü. "Rahvaülikool" Tallinnas.

Ning nagu tiitelleht lubab, on selles varjul "Juhatused toalilled kasvatamiseks, ravitsemiseks, paljundamiseks, kaunistamiseks, ajamiseks jne. 85 pildiga". 1923. aastal on selle raamatu

kokku pannud Eestimaa aiastöö seltsi ülemaednik.

Juurenubulate hoidmine

Toalilled seas seisab ka nubulate või sibulatega lillesi. Need on peaaegjalikult hästi toredasti õitsevad lilled. Need lilled kasvavad suve jooksul harilikult ilusateks suurteks ja õitsevad rikkalikult, mutuvad aga sügisepoole pikka miki inetuks ja hävinevad lõpuks nagu päris ära. Vilumata lillesõber, kes seesu-



guse lille tema täies edenemisehoos vahest ehk kingituseks saand, ei suuda mõista, miks lill longu jääb, pealegi kust ta teda küllaldaselt hoolsalt ravitsenud on. Lõpuks tehakse siis harilikult veel see suur viga, et pealtnäha hävinenud lill potist hoopis välja heidetakse.

Kõik sibula- ja nubulataimed, kes täieliku pubkeaja läbi tegema peavad, jäävad sügisepoole inetuks ja näivad hävinevat.



Paljasjuurseid ratsuritähe-sibulaid müüakse südatalvel sageli.

Südatalvel teieni jõudnud tulsibulad võib samuti potti ja mulda panna.



Lillesõber peab neid siis ka sellekohaselt ravitsema. Sügise lähenemisel, kui ööd hakkavad jahedamaks minema ja suuremalt osalt akna all lillelaual kasvavad sibulaja nubulalilled oma iludust kaotama hakkavad, peab lillesõber algavale puhkejärgule sel kombel vastu tulema, et kastmise pikkamisi järele jätab. Pottisid tuleb nii siis kasinamalt kasta, ja kui lehed ja varred mõne nädala pärast päriselt ära kuivavad või koguni pealt langenud on, jäetakse kastmine päriselt seisma, võetakse potid akna pealt ära ja seatakse jahedasse tuppä nurka.

On muld pottides mõne aja pärast kuivaks nagu muld läinud, siis tuleb potid välja lüüa ja sibulad ning nubulad mulla seest välja võtta. Kuiva mulda on hõlbust juurte pealt maha raputada, täiesti kuivanud juured lõigatakse sibulate ja nubulate küljest ära, järelejäänud varretüükad lõigatakse lühemaks ja sibulad ning nubulad maetakse nüüd hästi kuiva liivaga kasti, mis kuivas ruumis alal tuleb hoida, kuhu aga külm ligi ei pääse.

Seesugune on begooniate, gloksiiniate, paljude gesneraceede, ismenede, sprekeeliate j.t. nubulate ja sibulate alahoidmine. /.../

Juurenubulate ajamine

On puhkavad nubulad ja sibulad ajakohaselt ületalve hoitud, siis peame edaspidi veel sellest hoolitsema, et need pealtnäha surnud taimeosad jälle uuele elule tärkaksid. Sibulad ja nubulad tuleb nii siis jälle õigel ajal mulla sisse istutada ja kasvama ajada. Istutamine võetakse kas varem või hiljem ette, selle järele missuguseks ajaks ühte või teist taime õitsema tabetakse saada. Kõige varemaks ajaks peetakse jaanuarikuud, kõige sündsamaks märtsikuud. Sibulad ja mugulad istutatakse võimalikult liivast mulda tarvitades suuremalt osalt üksikult ja esiotsa hästi väikestesse pottidesse. Potid olgu just nii suured, et need nubulad ja sibulad parajasti sisse mahuvad. Selle järele kuidas nad enam või vähem soojust tarvitavad, seatakse nad soojemasse või jahedamasse tuppä aknalauale.

Sibulaid ja nubulaid ajamiseks istutades tuleb kõigepealt silmas pidada, et neid peale istutamist mitte kobe ei kastataks, nagu seda taiste taimele kohta juhatatakse. Oodatagu esmalt niikaua, kuni muld pisut ära kuivanud on. Kasta tuleb esimesel ajal ülepea kõige suuema ettevaatusega ja nõnda, et vesi ei sibulate ega nubulate külge otsekobe ei puutuks. Niisiis tuleb potiäärt mööda kasta ja sel põhjusel on sibulaid ja nubulaid parem sedaviisi istutada, et mullapind poti äärtest kesk-koha poole ikka kõrgemale tõuseks. Hakkavad sibulad ja nubulad kord tugevasti ajama, ja selgub potist välja lüües, et muld juba läbijuurdumas on, siis tuleb rikkalikumalt ja korramõduliselt kasta.

Selle läbi, et puhkavad sibulad ja nubulad asjatundmatuse pärast ära visatakse, või nendega jälle ebakohaselt ümber käiakse, hävitavad paljud lillesõbrad iga aasta palju väärtuslisi taimi. Palju kahju sünnitab ka nii mõnegi asjaarmastaja kärksitus. Täna mullasse asendunud mugul ei hakka juba kobe homme ajama, mõni seisab nädalate kaupa, sagedasti ka kaks kuud ja üle selle mulla sees, ilma et enesest elumärki avaldaks. Ravitsejal peab siis kannatust olema ja ainult suure kahtluse korral võib ta natuke mulda pealt ära siblida ning sõrmega katsuda, kas nubil või sibul mitte mädanema pole lõõnud.

Mädanemine on kõigi nubulate ja sibulate kõige kurjem vaenlane, ja harilikult on ravitseja ise selles süüdi, kui nubulaid

ja sibulaid liiga niiskes peetakse, kastmise juures otsekobe vett peale lastakse, nad liiga sügavasti mulla sisse pannakse ja lõpuks ka siis, kui kärksitu ravitseja neid liiga sagedasti mulla seest välja võtab, et vaadata kas nad ikka veel ajama ei hakka.

Kes häid tagajärgi tahab saada, sellel ei tohi kannatusest puudu tulla.

Paljasjuursed sibulad turul

Teadmised, kuidas puhkeseisundis lillesibulat uuele elule turgutada, kuluvad aastavahetuse paiku marjaks ära. Just siis ilmuvad müügile kõikvõimalikes toonides õitega ratsuritähtede suured ja rammusad sibulad.

Kui soovite, et mõnest neist saaks teie truu korterikaaslane, kes teid taas ja taas õitega rõõmustaks, tuleb tänapäevalgi sibulaga käituda just nõnda, nagu soovitati sajand tagasi. Sel viisil õnnestub sibulatel korralikult juurduda, nad rõõmustavad teid oma õitega ning pärast õitsemist suudavad kasvu jätkata ja korjata sibulasse piisavalt varuaineid järgmise aasta õitsemiseks.

Edevamates allikates soovitatakse vahel ratsuritähe- ning hüatsindisibulaid ka veeklaasil õitsema meelitada. Selline lahendus on igati asjakohane juhul, kui soovite vaid õisi näha ning olete nõus sibulad pärast õite närbumist ära viskama. Veeklaasil kasvades ei suuda nad iial uuesti õitsemiseks piisavalt jõudu koguda.

Mulda panemata jäägid

“Sibulate elustamise tehnoloogiat” läheb talvel vahel tarvis ka siis, kui leiate kogemata kapinurgast mõne tulsibulakese, mis on sinna ununenud ning jäänud seetõttu õigel ajal mulda panemata.

Sellisel puhul on teil kaks võimalust. Esimene ja parem variant on panna leitud sibulad vaevu niiskesse turbasse või liivasse ning viia jahedasse (temperatuur võiks olla vaevu üle nulli) keldrisse talvituma ja uut kevadet ootama. Kui teil sellist jahedat paika pole, ei jää muud üle, kui kujutleda, et teie käes on ajatussibulad ning proovida 1923. aasta nippe kasutades sibulad tubastes tingimustes kasvama turgutada.

Tegelikult on ka kolmas võimalus – jätta sibulad endiselt kapi-põhja kuivama, kuid ükski ennast tõsiselt võttev aednik naljalt nii ei tee. ✨



Sprekeelia on üks kaunimaid tubaseid sibullilli.

Okkaline

Tekst **Kaja Kurg**

Fotod **Sirje Kari, Eneli Käger**

Mida teha oma okaspuude heaks, et paks lumi, pakane, ere päike ja haigused neile talvel liiga ei teeks?

Eesti heitlikule talvele kohe meeldib okaspuid kiusata. Paks lumi rikub võra, sooja lumeteki all on mõnus kasvulava seenhaigustele. Ere päike kuivatab okkaid, kui maapind on külmunud ja puu ei saa vett kätte. Tugev tuul võimendab külma. Pakane teeb liiga külmaõrnematele liikidele-sortidele.

Kuidas oma okkalisi sõpru kõige selle eest kaitsta, selleks jagab näpunäiteid aianduskonsultant Eneli Käger.

Enne külmi vaiad maasse

Seni kuni maapind pole veel külmunud, torgake ümber päikese- ja külmaõrnade liikide-sortide tugivaiad, kuhu on hiljem mugav kinnitada varjutus- ja/või pakasekangast. Kivikõvaks külmunud maa sisse ei suru enam midagi, kaitsekangast ei tohi aga panna otse võrale, see on väga levinud viga.

Kui külm näpistab ja ere päike paisatab, tuleb hellikuid, näiteks kanada kuuse sorte, kindlasti varjutada (kui neile ei lange keskpäeval looduslik vari, näiteks lehtpõõsaste-puude oma). Lisaks kaitseb varjukangas ka kõleda tuule eest. Eelkõige tuleb kaitsta just nooremaid puid-põõsaid (kuni kolm aastat pärast istutamist), kelle juurekava pole veel piisavalt suur.

Kadakatele toed alla

Roomavate ja teiste laiuvate kadakate suurim häda on seenetamine. Kui alumised oksad lamavad niiskel mullal ja üleval on paks lumetekk, tekib maa soojuse tõttu mõnus keskkond, kus haigusetkitajail on hea tegutseda.

Sellepärast pange alumiste okste alla jämedaid roikaid, puupakke või kive, et maapinna vahele tekiks õhukiht. Liikuv õhk kuivatab niiskust ja

aed valmistub talveks



Tugivaiad varjukanga jaoks pange kindlasti ära enne, kui maa kivikõvaks külmub. Eriti head on bambuskepid: väga tugevad ja peavad vastu palju aastaid.



Kivid ei lase ebatsuga okstel vastu niisket mulda puutuda.

pärsib seeneoste tegevust. Kui õhku ei ole, võivad oksad paksu lumekihi all ka lämbuda.

Mõni aiapidaja on roomaval kadakal alumised oksad lausa ära lõiganud, et võra ja maapinna vahele jääks u 15cm õhuvähe.

Kirju ja hiina kadaka sinakad sordid ('Blue Carpet', 'Blue Alps', 'Meyeri') tehke korralikult puhtaks pruunistunud okastest, kuna nad ei kipu ise vanu surnud okkaid ära poetama. Kuiv okkamass imab endasse hästi niiskust ja on soodus keskkond haigustele. Pange kindad kätte ja tõmmake okkasodi ise ära.

Elupuud pruunist puhtaks

Tänavusel pikal ja soojal sügisel on olnud kõigil seenhaiguste tekitajail tohutult hea paljuneda. Sellepärast puhastage oma elupuud hoolikalt ära

kogu surnud pruunist massist, mis võras leidub. Nii hävitate olulisel hulgal pudetõve jm eoseid.

Pange puu alla kangas, millega on pärast okkajäänuseid mugav ära viia. Kindlasti kraapige puhtaks ka maapind.

Kui haiguseostega saastunud okkad jäävad puule ja maapinnale, kanduvad need talvel õhuga laiali ja nakkus aina levib. Okkasodi põletage ära, sest komposti viies eosed säilivad.

Mändide okkavahetus oli augustis ja vanad okkad on langenud. Puu alla kogunenud varis aga kraapige ikkagi kokku ja viige ära, et haigusetekitajad ei saaks seal talvituda ja kevadel edasi tegutseda.

Sambaid siduge seestpoolt

Sambana kasvavate kadakate ja elupuude võra siduge kokku, et lumi oksi laiali ei suruks. Elupuu 'Smaragd' vajub näiteks üsna kergesti laiali, 'Brabant' suudab end aga üsna ilusasti hoida.

Sageli seotakse võra liiga tugevalt kokku, okaste vahele ei jää õhku ja haigustel on hea tegutseda, kokkusurutud okkad võivad ka lämbuda. Liiga lõdvalt sidudes tungib aga lumi ikkagi okste vahele.

Tõhusam on fikseerida oksi hoopis võra sees: sõlmige nõör või pael tüve külge, seejärel tehke sellega ring ümber ühe oksa, siis järgmisele jne.



MUSKIL PASTA

Näriliste mürk – mõjusa toimega ahvatlev amps!



zapi garden

- Kiireim lahendus
- Närilistele eriti isuäratava lõhna ja maitsega
- Õige doseeringuga kasutusvalmis kotikesed – kasutusmugavus garanteeritud!
- Kasutamiseks nii sise- kui välistingimustes



KUI ROTT ON KUSKIL, AITAB MUSKIL!

* Kasutage Muskil pastat ohutult. Enne kasutamist lugege alati läbi märgistus ja teave toote kohta.

Saadaval hästi varustatud aianduskauplustes üle Eesti!

www.selteret.ee
www.facebook.com/selteret
www.viimsiaiaakeskus.ee
www.facebook.com/viimsiaiaakeskus

Häid soovitusi

- Sügisel korralikult juua saanud okaspuud ohustab päikesepõletus vähem, kuna okaste rakud on vett täis. Lööge labidas maha ja vaadake, kui sügavalt on muld niiske. Kui vaid 10 cm, valage puule ämbritäis vett – ainult siis jõuab vesi ka juurteni. Eriti hoolega kastke puid esimestel aastatel pärast istutamist.
- Kui on vaja midagi lõigata, puhastage oksakääre kindlasti enne järgmise puu juurde minemist piirituse või kange viinaga, et haigusetektajaid mitte edasi kanda. Näiteks männi-võrsesurm levib edukalt just kääridega.
- Sageli arvatakse, et enne jaanuari lõppu – veebruari pole vaja igihaljaid taimi varjutada. Samas on olnud aastaid, kus nad on saanud ereda päikesega põletada juba detsembris, kui maapind on olnud külmunud. Seega – jälgige ilma!
- Varuge juba sügisel ära kevadine kasvuturvas ja hoidke seda seal, kus ta ära ei külmu. Kui lund ei ole ja tuleb kõva külm, on turvast mugav puistata juurtele. Piisab juba 5cm kihist, sest kuiv materjal hoiab hästi sooja. Kuiva turvast võib raputada ereda päikese korral ka taimede ümber lumele, et kiirus ei saaks lumelt tagasi peegelduda ja sel moel võimenduda.
- Detsembris on juba hilja puid pritsida, tõrjevahendid (nt Aliette) tasub kevadeks aga juba valmis osta. Nimelt tuleb okaspuid haiguste vastu pritsida kevadel kohe, kui ööpäevane temperatuur on üle nulli. Võib juhtuda, et vajalikud preparaadid pole siis veel poodidesse jõudnud, kuna aiakaupade müügi hooaeg alles algab.



Mikrobioota sai lumetõkkeks pooleks saetud alumiiniumist võimlemisrõngad, mis suvel on kurgitunneli karkassiks.

Kirju kadakas 'Blue Carpet' puhastage hoolikalt ära surnud pruunistunud okastest, sest niiske okkamass on soodus keskkond haigustele.



Elupuu 'Smaragd' vajub kergesti laiali. Oksad või tüved, mis talvel suure lumega kipuvad võrast välja, siduge kindlasti kinni.



Käige puu seestpoolt niimoodi mitu ringi läbi.

Võraste peidetud nõõr ei riiva silma, aga oksad on fikseeritud, okkad pole kokku surutud ning õhk liigub. Sidumisvahend võib jääda võra sisse mitmeks aastaks.

Kera ümber põõsatoed

Raske lumi võib kerakujulise elupuu litsuda laiaks nagu pannkoogi. Kera-vorm siduge samuti kokku, aga mitte liiga tugevalt. Väljastpoolt sidudes kipub lumi aga ikkagi keskele kuhjuma ning vajutab kera laiali.

Kera võib ka seestpoolt mitme ringiga kokku siduda, kuid hulga lihtsam on kasutada jämedast traadist põõsatusesid, mis suvel toetasid pojenge, flokse ja marjapõõsaid.

Nüüd suruge need elupuukera oksatele toeks. Tugede vahel olevad oksad ei saa kuhugi vajuda. Kera jääb küll veidi püstisem, aga toed ei paista roheline seest välja ega häiri. Jämeda traadi saab suruda ka poolkülmunud pinnasesse.

Kerale võib lumekaitseks siduda pähe ka kartuli- või linnuvõrgu, aga siis on aed täis ufolikke oranže, val-

geid ja erkrohelisi kerasid. Võrgumütsi puuduseks on, et see külmub okaste külge kinni, kate ei tohi aga olla otse vastu elusaid okkaid.

Jugapuu ei vaju eriti vormist välja, tema on hoopis veidi külmaõrn. Kui kasvukohas lõõtsub pidevalt põhjatuul, tasuks teha tuuletõke. Pange tuulepoolsele küljele tugede vahele tihe varjutusvõrk, see päästab palju.

Harilik kuusk ei kardaks külma ega päikest ning lumi ei suuda murda tema sitkeid oksa. Saatuslikuks võib saada aga soolalumi, kui loobite seda talvel tee pealt kuuskedele. ✱

Üllatuskingid

Mardilaadalt

Tekst **Kristel Kirss**

Fotod **Sven Arbet**

Mardilaat toimus juba 17. korda, kuid alati õnnestub käsitöolistel millegagi üllatada. Just uusi asju leidiski meie jõuluvanakotti päkapikk Liina Veskimägi-Iliste.

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu tänavuse aasta peateemaks on maavillane, seetõttu valis päkapikk Liina Veskimägi meie kingitusteks esmajärjekorras maavillaseid käsitöösemeid. Tema sabas jõudsimegi villa ja lõngaga tegelevate käsitöolistel laadapakkumisteni.

Möödusime uue generatsiooni vokiga ketravast virulasest Annika Michelsonist ning peatusime Eesti Maalamba, Hea Villa ja Maavillase Seltsi toodete juures. Esimese kingina valib Liina kingikotti käsitsi kedratud lõngavihud. Tema pihku jäävad Jaani talu perenaise Julika Roosi käsitsi kedratud lõngavihud (Hea Villa Selts) ning Liisi Luhamaa (MTÜ Loodusvärvid) taimedega värvitud koerakarva- ja maavillasegused lõngad.

“Käsitöoinimesele on hea ja kvaliteetne lõng väga tähtis. Käsitsi kedratud lõng on poes müüdavaga vabrikulõngaga võrreldes palju elavam,” selgitas päkapikk. “Kahe ketruise vahe tuleb hästi esile, kui sellised lõngad omavahel kokku kududa.”



Kingikotti pistetud 30grammist lõngavihtidest soovitab käsitsi kedratud ja taimedega tumedaks toonitud lõngavihtide looja Liisi Luhamaa kududa talveks randmesoojendajad kätised.

Käsitööliidu projektijuht ja meie tänavune päkapikk Liina Veskimägi-Iliste on maavillase käsitööaastaga väga rahul ning kannab ka ise omadisainitud vilditud salli. Tema sallid omavad kaubamärki FeltMill.

Elegantsi õhkub Kango Tekstiili loodud, käsitsi telgedel kootud esemetest. Üks õlasallidest, mis on sombuse ilmaga sobivas mahedas värvigammas, rändabki kingikotti. Kango Tekstiili laadal esindanud tekstiilikunstnik Vivika Sopp näitas väikeste lambukestega õlasalli kandmise võimalust.

Kikilips teeb mehe šikiks. Ulve Kangro loodud kikilipsud on aga naistele. Pääkapikk Liina soovitaski naistel proovida setu pitsiga kikilipsu kanda kui kaelaehet või sobitada seda mõne kudumiga, sest sel talvel on õrnema soo rõivamoole jumet andmas kerge mehelik sarm.



Ruut ja Triip OÜ riidepuudelt leidsime kaunilt tikitud maavillastest jakikesed. Röömsalt kirju tikandi inspiratsiooni sai Riina Tomberg Kirbla tekitl.

“Kunagi, nii umbes sada aasta tagasi ehk eelmisel sajandil, tikkisin suure rooskapsa Kirbla tekile ning see sai Viitna kõrtsile. Õnnetuseks põles tekk ära koos kõrtsiga. Nüüd tikkisin selle muistri, koos kapsasuuruse roosiga, sellele jakile,” rääkis Riina.

See kaunis kehakate sobib kandmiseks nii argi- kui pidupäeval. Riina kinnitas väidet: “Seesugused jakid muudavad end vastavalt sellele, millega neid kantakse. Kui kandja eelistab teksapükse, mõjub jakk argiselt. Samas muutub see kohe pidulikuks, kui naisel on seljas tüllseelik ning pitsilise kraega pluus.”

Modelliks oli Hanila muuseumi direktor Liivi Vainu.



Roosi talu toodete seast sai pilgupüüdjaks pärltikandiga kaunistatud lambanahkne müts ja sallkrae, mille autorid on Annika Väli, Elen Sepp ja Piret Paomees. Komplekti loomisel on kasutatud Saaremaal Kandla külas kasvatatud Gotlandi lammaste karusnahka, millele on tikitud arhailise moega tikand punaste, hallide ja valgete pärlitega. Modell: Helena.

Saanikinnaste idee sündis Tiia Meitusel külmal talvapäeval, kui ta sõitis mööda väikesest kirikust. Tiiale kangastusid saanisõidud kirikusse: esiemad istusid saanis lambanahksetes kasukates, põlvi katmas uhkete tikanditega saanitekk ning käes kõige parem kindapaar. Nii ta ühendaski saanitekkide tikandid ja kindad ning tulemuseks on saanis ja soe kindapaar.



Aknalauale asetatud sussi sisse tuleb kindlasti poetada helkur või isegi paar. Mardilaada kõige ilusamad helkivad elupäästjad leidsime Katre Arula lapitööde letilt. Helkuri ühel pool helendas autoritehnikas kindakiri.



Eleka Pajusaare keraamilistest prossidest ja ripatsiga kaelaehetest ei suutnud ükski laadaküllastaja peatumata mööduda. Päkapiik Liina usub, et selliseid kannaks preilid oma jakkidel lausa mitmekaupa. Ehtekunstnik Eleka tunnistas, et esimese laadapäeva lõpuks on tal prossid müüdud. Kotti sai järelikult valitud väärt kingitus!

Selleks et toas oleks jalgealune soe ja ilus, pakkis päkapikk Liina jõulutaadi kotti ka Kulla Altmäe vaibad. Pildile jäädvustasime tema kaks vaipa – "Aken rahvakunsti" ja "Loojang".



Väike heegeldatud kasukaga lambuke sobib nii laste teluks kui aknalaua kaunistuseks. Autor Jüri Lillsoo, pakkuja Loomekombiinaat OÜ.

Loomekombiinaadi perenaise Siiri Heinmaa ideest sündinud külmikumagneteid saab laps oma äranägemise järgi värvida.



Päkapiik viiks lapse sussi sisse kindlasti pilliroost jõulukrooni stardipaketi. Soovi korral võib karbi saata ka postiga, selleks on toote üks külg kujundatud nagu ümbrik. Tuleb vaid õige mark peale osta, ning kingituse võibki teele saata.

Vahva stardipaketi autor on Urmas Veersalu Viiskand OÜst. Idee sündis jõulukrooni töötube tehes, kui selgus, et kõige raskem oli õpilastel just õige pikkusega juppide lõikamine. Nüüd on pool tööd jõulukrooni tegemiseks tehtud ning huvilisel pole muud vaja, kui karbile joonistatud õpetusi järgida.

Ühest karbitäiest võib teha suure jõulukrooni või kaks väiksemat. Hea võimalus kogu perega aega veeta ning ajaloolist traditsiooni ellu äratada. "Võin öelda, et Soomes on jõulukroonide tegemine väga moes. Nad teevad kroone isegi ajalehpaberist kokku keeratud ja siis värvitud rullidest. Need kroonid olid tõeliselt suured ja uhked. Jõulukroon on väga vahva pühadekaunistus nii moodsas kui arhailises interjööris," märkis päkapikk Liina.



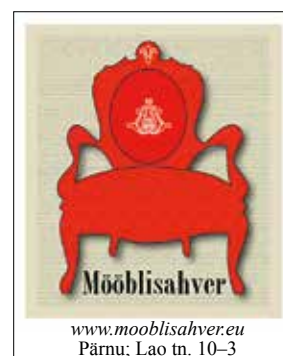


Kuuseke

lauale

Idee ja teostus **Mööblisahver**
Fotod **Sven Arbet**

Kuusekese meisterdamine on mõnus nokitsemine ja sellega saavad hakkama kõik. Vastavalt sellele, mis kangast kuusekese teete, annab see jõululauale sära ja värvi. ✨





Materjal ja töövahendid

- Koonusekujuline vahtplastist vorm.
- Kangas.
- Siksak-käärid.
- Liim (sobib pulgaliim).
- Peenike heegelnõel.

Töö käik

- Lõigake kangast siksak-kääridega neljakandilised väikesed lapid (3x3 või 4x4 cm).
- Pange heegelnõel lapi keskele ja tõmmake lapp ümber heegelnõela pingule. Kastke selle teravik liimi sisse ja seejärel torgake kangas nõela abil kuuse sisse.
- Alustage kuuse tegemist ringjalt kuuse altotsast, suundudes järjest tipu poole.
- Kuuse tegemisel võib kasutada ühevärvilist või kirjut kangast. Huvitavama tulemuse saab mustreid omavahel kombineerides.

TULE REISIMA COMTOURIGA

2014. a reisiplaan

03.–04.01 Riia ooperiteatris karussell operetidest (Lehar, Offenbach, Strauss).
Hind 135 €. Hotell***, buss ja teatripilet.

28.02.–02.03 Leedu suurim käsitöolaat Vilniuses. Hind 170 €. City Gate hotell***, buss. Tellimisel piletid 01.03 ooperile „Othello”, 02.03 balletile „Anna Karenina”.

22.–23.03 Riia ooperiteatris Puccini ooper „Tosca”. Hind 135 €. Latvija hotell****, buss ja teatripilet.

02.–06.04 Nizza reis dendroloogidele.

30.04.–04.05 Kevadõites Ungari.

02.–03.05 Sigulda aianduslaad – suurim Läti kevadlaad ja puukoolid koos taimetark A. Aaspõlluga.

02.–03.05 Kaks meeleolukat päeva Ida-

Virumaal (pangad, joad, mõisad, pargid).
Giid Enn Käiss.

09.–13.05 Loode-Inglismaa kaunid pargid ja aiad.

15.–18.05 Peterburi – Elukirja reis.
Giid Ott Sandrak.

16.–17.05 Türi laad ning Kesk-Eesti huvitavamad aiad ja puukoolid koos A. Aaspõlluga.

24.–25.05 Jämeda laad ning Põhja-Eesti kaunimad aiad ja puukoolid koos A. Aaspõlluga.

06.–07.06 Läti liigirikad puukoolid, aiad ja käsitöolaad Riias. Hind 140 €. Hotell***, buss.

06.–11.06 Põhja-Poola – Elukirja reis.
Giid Jaak Viires.

25. hooaeg

15.–16.06 Pojengid meie aedades.
Sulev Savisaare kevadõites kollektsiooniaed.
Tartu Puukooli okaspuude kollektsioon.
A. Aaspõllu.

27.–29.06; 18.–20.07; 08.–10.08 Kolm reisi Ruhnu.

27.06.–03.07 Gotland ja Öland.
Giid Jaak Viires.

11.–12.07 Kihnu merepäevad.

25.–27.07 Piirissaare ja

01.–03.08 Piirissaare ja Setu kuningriigi päevad Mikitamäel.

19.–23.08 Kaliningradi oblast, Kura säär.
Giid Ott Sandrak.

Talv tuleb, jõulud saabuvad

Tekst **Pirje Pärimets**,
Tallinna Teeninduskooli kutseõpetaja
Fotod **Sven Arbet**

Hapud kapsad ja krõbe seapraad on Eesti jõululaual olnud juba ammustest aegadest ning eks paljud meist igatsevad seda pühadelauale ikka ja jälle.

Neile, kes sooviksid rasvase sealiha asendada millegi muuga, pakume siinkohal pühadepraadi hoopis küülikust ingveripelsini hapukapsaga, mille sissejuhatuseks on eestipärase mekiga suupisted ja lõpetuseks kõrvitsakollane toorjuustukook soolases pähkliglasuuris.

Küülikuliha on hõrk ja sisaldab vähe rasva, seetõttu sobib teda rammusamaks teha õli, searasva või peekoniga, ning seda saab iga kokk vaadata oma äranägemise järgi.

Küülikuliha hautatakse tihti õlles või kuivas veinis, siin oleme kasutanud kodumaist poolkuiva Põltsamaa Lossiveini, mis annab juurde pisut marjasemat maitset. Tervel jahutatud küülikul on tihti alles ka maks, millest võib valmistada kiire väikese üllatuse – pasteedi suupistelaule. Väga maitstva tervisliku pasteedi saab samuti põldubadest, kuid kel pole aega ube keeta, võib haarata ka konservipurgi järele.

Marineeritud kõrvits on jõululaual tuntud lisand prae kõrvale. Keedetud kõrvitsapüreest saab aga kombinatsioonis toorjuustuga ime-maitstva magustoidu. Kes siingi rammusaga liialdada kardab ja on nõus pisut järele andma maitsetes, võib toorjuustu asendada kohupiima või tihkema jogurtiga.

Suupistelaule sobivad oapasteet, maksapasteet, röstitud teraleib, kodused hoidised (näiteks marineeritud kukeseened, hapukurk) ning küüslaugu, õli, mee ja äädikaga marineeritud keedupeet.

Minu loominguks osavad abilised köögis olid Kaisa Kangur ja Viktor Jelissejev. Tänan teid! Kaunist pidulauda pühadeks!

Oapasteet

- 150 g kuivatatud põldube
- 1 porgand
- 1 väike sibul
- 50 g pehmet võid
- soola, pipart, suhkrut

Leota ube vees üle öö. Keeda oad ja porgand eraldi pehmeks, lisa keetmise lõpus soola. Lase ubadel keeduvees jahtuda. Haki sibul, kuumuta see nõrgas kuumuses pehmeks ja klaasjaks. Kui vedelikku on ubadel palju, nõruta üleliigne (jätta alles), pane oad, kooritud porgand, kuumutatud sibul ja või köögikombaini või kasuta saumikserit. Püreesta ühtlaseks massiks. Maitsesta soola, suhkruga ja vähese, värskest jahvatatud musta pipraga. Kui pasteet on väga tihke, lisa pisut kurnatud keeduvett või pehmet võid. Pane serveerimisnõudesse ja hoia serveerimiseni külmkapis.

Maksapasteet

- ühe küüliku maks
- leotamiseks piima
- 15 g sibulat
- 15 g peekoni rasvasemat osa
- 15 g keedetud porgandit
- 25 g võid
- 1 tl brändit
- soola
- musta pipart
- suhkrut

Puhasta maks kelmetest ja pane pooleks tunniks piima sisse likku, et vähendada mõrkjat maitset. Pärast seda kuivata maksatükid majapidamispaberiga.

Lõika peekon ja sibul kuubikuteks ning pane panniga madalale kuumusele. Kui sibul on pehme, lükka see serve äärde, lisa pannile maksatükid ja prae need küpseks. Lisa brändi. Lase veidi jahtuda.

Pane kõik kaussi, kus saab saumikseriga püreestada, lisa tükeldatud keedetud porgand ja või, püreesta, kuni saad ühtlase massi.

Maitsesta väheste soola ja värskelt jahvatatud pipraga.

Pane valmis pasteet serveerimisnõusse ja hoi serveerimiseni külmkapis.

Paku krõbedal röstitud leival või saial.



Hapukapsas ingveri ja apelsiniga

Neljale

- 0,5 kg hapukapsast
- 1 apelsin
- pöidlasuurune jupp
ingverijuurt
- 1 sl toiduõli
- vett
- maitse järgi mett
või pruuni suhkrut

Pane hapukapsas koos vähese veega potti, lase keema. Lisa riivitud ingverijuur, pisut riivitud apelsinikoort, apelsinist välja pigistatud mahl ja toiduõli. Lase kapsal kaane all 1 tund haududa, vajadusel lisa vahepeal vett, maitse viimistle mee või pruuni suhkruga.

Suurematele hapukapsa austajatele on soovitatav valmistada rooga topeltkogus.

Meekaalikad

Neljale

- 1 kaalikas
- 2 tl mett
- soola
- 1 sl toiduõli

Puhasta kaalikas ja lõika sellest suured tükid. Aseta need keevasse vette ja keeda poolpehmeks. Kurna vesi ära, sega kaalikad õli, soola ja meega läbi. Tõsta ahjuvormi ning küpseta 200 kraadi juures, kuni kaalikas on pehme ja kuldpruun.

Küülikupraad veinis

- 1 terve küülik
- 250 ml Põltsamaa Lossiveini
- 1–2 sibulat
- 6 küüslauguküünt
- 2 sl mett
- mõni oks värsket tüümiani
- salveilehti
- 150–200 g suitsupeekonit
- musta pipart
- soola

Tükelda küülik, alustades koibadest. Valmista marinaad: lisa veinile mesi, sool, värskelt jahvatatud pipar, sega läbi, lisa 1 purustatud küüslauguküüs, tüümian ja salveilehed. Lase lihal marineeruda paar tundi või soovi korral üle öö.

Enne ahju panemist tõsta liha koos marinaadiga ahjuvormi, lisa suurteks sektoriteks lõigatud sibul ja ülejäänud terved küüslauguküüned, sega läbi, kata suitsupeekoni viiludega. Küpseta praeahjus 220 kraadi juures, kuni liha kergelt pruunistub. Tõsta välja, niisuta liha kastmega, lisa 1 dl kuumat vett või köögiviljapuljongit, kata fooliumiga ja pane ahju 170 kraadi juurde 1,5 tunniks küpsema. Kontrolli küpsemise keskel, et vedelik ei aurustuks. Eemalda foolium ja lase lihapiinal veel 10–15 minutit pruunistuda.

Serveeri kuumalt hapukapsa ja meekaalikatega, küüliku juurde sobivad hästi ka ahjus küpsetatud bataaditükid ja krõbedad ahjukartulid.

Kõrvitsa-toorjuustukook soolase maapähkli karamelliga

PÕHI

- 125 g piparkooke
- 50 g sulatatud võid
- soovi korral 1 tl apelsinilikööri või rummi

PÜREE

- 450 g puhastatud kõrvitsakuubikuid
- 150 g vett

KATE

- 6 muna
- 3 dl suhkrut
- 2 tl vanillsuhkrut
- 600 g maitsestatamata toorjuustu (nt Farmi)
- 1 sidruni riivitud koor
- 3 tl sidrunimahla

SOOLAPÄHKLI KAREMELL

- 2 dl vahukoort
- 1,5 dl fariinsuhkrut
- 1 tl külma võid
- 100 g soolatud ja röstitud maapähkleid
- puisteks soolahelbeid

Purusta piparkoogid köögikombainis, sega sulatatud või ja likööri.

Valmista ette 24cm läbimõõduga lahtikäiv küpsetusvorm: kata koogivormi põhi küpsetuspaberiga, kinnita põhjale rõngas ja määri sisemised küljed võiga.

Tõsta piparkoogisegu vormi põhjale ja silu metall-lusikaga ühtlaseks. Aseta külmkappi seniks, kuni valmistad koogile katte.

Keeda kõrvitsakuubikud vees pehmeks, püreesta saumikseriga ühtlaseks püreeks. Lase jahtuda.

Klopi munad suhkruga läbi, lisa lahtisegatud toorjuustu ja kõrvitsapüree. Maitsesta segu vanillsuhkru ning sidrunikoore ja -mahlaga.

Vala kreem koogipõhjale ja küpseta eelsoojendatud ahjus 180 kraadi juures 1 tund, lülita ahi välja ja lase koogil veel 15 minutit ahjus seista. Ava ahjuuks,

kontrolli, et kook oleks keskelt hüübinud ja lase sel jahtuda. Pane jahtunud kook koos vormiga külmkappi.

Külmalt koogilt eemalda vorm ja tõsta kook ettevaatlikult vaagnale.

Karamelli valmistamiseks pane vahukoort koos fariinsuhkruga keema, keeda 10 minutit keskmisel kuumusel, lisa 1 tl võid ja keeda, kuni tekib paksem veniva konsistentsiga kaste. Lase jahtuda ja sega juurde jämedalt hakitud soolapähklid. Vala leige karamellkaste külmale tordile ja silu ühtlaselt laiali. Lase külmkapis tunnike seista.

Puista tort enne serveerimist üle soolahelveste ja soolapähklitega ning serveeri kuuma joogi kõrvale.

NB! Tort on soovitatav valmis küpsetada päev varem ja hoida külmkapis, seejärel valmistada peale karamell. Enne lahtilõikamist peaks karamell külmkapis tahtenema.



Telli EESTI EKSPRESS ja avasta maailma!

1. Telli

Tellides Eesti Ekspressi täispaketi või digipaketi vähemalt 6 kuuks või otsekorraldusega, osaled kolme uhke reisi loosis. Mida varem tellid, seda rohkemate reiside loosis osaled!

2. Registreeri reisile

Loosis osalevad kõik uued ja olemasolevad tellijad, kes annavad oma reisisoovist teada veebilehel reis.ekspress.ee.

**Telli ja registreeri aadressil
reis.ekspress.ee**



Havanna reisi loos toimub **26.11.**
Telli ja registreeri enne 22.11.

Havanna - Kuuba

Ameerika autod, sigarid, rumm, revolutsioon, Cuba Libre ja saisa.
Kohale viivad lennufirma Condor ja Estravel.



Sansibari reisi loos toimub **17.12.**
Telli ja registreeri enne 13.12.

Sansibar - Tansaania

Seiklus džunglitest lumevaiba all olevate vulkaanide ja kaktustest tulvil kõrbeteni.
Kohale viivad lennufirma Condor ja Estravel.



Cancúni reisi loos toimub **14.01.**
Telli ja registreeri enne 10.01.2014

Cancún - Mehhiko

Vaige liivarand, türklissinine merevesi ja unustamatud päikeseloojangud.
Kohale viivad lennufirma Condor ja Estravel.

Kohale viivad Estravel ja Condor.
Estraveliga seikleva! www.estravel.ee/seiklusreisid
Condor - enam kui 75 puhkuse sihtkohta üle maailmat!

estravel



Condor
www.condor.com

kaaslane

Susi,

*kes toob rõõmu
ja viib mure*

Tekst **Aive Möttus**
Fotod **Sven Arbet**





Lugemine on väga mõnus tegevus, seda nautivad nii lapsed, Susi kui Maarja.

“Leenu oli ema ja isaga vanaema juures maal. Ühel õhtul sadas nii palju vihma, et õue minna ei saanud...” loen ma põrandal istudes. Enese arvates ilmekalt.

Kuulajateks kolm last ja koer. Oleme haiglas. “Susi!” – “Ohoo, koer tuli!” – “Tere, kutsu!” on lapsed ja nende emad, kes muide on tähelepanuväärselt kaunid noored naised, loetud hetked varem koera tervitanud. Ja kallistanud. Ja silitanud. Ja niisama nunnutanud. Ning too omakorda kõigil soovijatel keelega “tere-tere” üle näo tõmmanud, kord või kümme, kuidas näoomanik parajasti lubanud on.

Tallinna Lastehaigla onko-hematoloogia-osakonnas ravil viibivad pisikesed patsiendid on harjunud, et teisipäeva õhtupoolikuti tuleb neile külla koer Susi, ja temaga koos ka perenaine Maarja Tali. Nii juba pool aastat. Teadaolevalt on Susi ainus koer Eestis, kel on lubatud kogu oma ilus ja eheduses, koos saba ja karvade, haiglauksest sisse astuda.

“Meie olime vist ainsad, kes pakutud võimalusest ära ei öelnud,” põhjendab osakonna juhataja doktor Kadri Saks Susi külaskäike. Ja võimaluse pakkus neile SA Heategevusfond Minu

Unistuste Päev, kelle missiooniks on täita haiglates ravil viibivate raskelt või krooniliselt haigete laste unistusi.

Killuke juustu

Susi ja sihtasutus kohtusid aga tänu Maarja sõbrale, kes on fondi tegemistega seotud. Võimalustest, kuidas koerad inimesi õppimisel, tervenemisel ja ka lihtsalt vaba aja veetmisel aidata saavad, on Maarja huvitunud juba mõnda aega.

Üks asi viis teiseni ja nüüdseks on suvisest arglikust proovikohtumisest arenenud tore ja kindel koostöö, mis koera ja tema perenaise igal nädalal vabatahtlikult ning tasu ootamata lastele elamus pakkuma viib. Tõe huvides tuleb mainida, et Maarjal on Susi jaoks siiski motivatsioonikarbike kaasas. “Killukese juustu eest on ta kõigeiks valmis,” naerab koeraomanik heatujuliselt oma neljajalgse sõbra ihade üle.

Lastega suhtlema on koer valmis ka ilma juustuta iga kell, aga maius lisab asjale vürtsi ning annab põnnidele võimaluse koera ka natuke tegutsema panna. “Istu!” – Juust. “Lama!” – Juust. “Tubli!” – Juust. Ja veel üks juust. Lihtsalt niisama.

Susil on võluvägi

Seda, miks üks üsna tavaline koer inimestele, olgu haigetele või tervetele, suurtele või väikestele hästi mõjub, selgitab doktor Saks väga lühidalt: “Emotsioon.”

On päevselge, et koer lapsi neid tabanud raskest haigusest terveks ei ravi, küll aga aitab ta meeoleu üleval hoida ja pakub haiglarutiinile vaheldust.



“Koer on sõber ja kaaslane, ja sõbrad teevad kõike koos,” arvab Maarja. Susigi on selle seisukohaga nõus.

Et haiglates koeri meeleoluloojajana kasutatakse, sai tohtriproua teada interneti vahendusel, tundes kaasa Ameerika Ühendriikides elanud ning nelja aasta eest, kümneaastasena siit ilmast lahkuma pidanud Regina Melody võitlusele ajukasvajaga.

“Meil on üheksa voodikohta. Võiks arvata, et lapsi pole palju ja nad käivad koos mängutoas aega veetmas, aga tegelikult nad palatist eriti välja tulla ei taha. Mõnele seab piirangu palavik või kehv enesetunne, teine hoiab lihtsalt loomu poolest omaette. Koer aga meelitab ka pisut pelglikumad patsiendid palatiseinte vahelt välja,” osutab Kadri Saks Susi võluväele.

Vanillilõhnaline koer

Ja tõesti, kui koos juba peaaegu täissuuruses uhket talvekasukat kandva peniga liftist välja ja osakonda sisse astume, saabub esimene põnn lausa jooksupalu, hoolimata sellest, et taga lohiseb tal pikk voolikute räga ja ratastel tilgutisüsteemiga manööverdav ema. Teisedki tulevad pea.

Kuid on ka neid, kellele koer muljet ei avalda. Mõni vaatab vaid vilksti ukse vahelt, mõni ei tee ebaharilikust külalisest mingit numbrit.

Kuid jah, teinekord tuleb koeral mõne lapsega ka koridorist palatisse Skype'i vahendusel suhelda. Sest haigus on lapse immuunsüsteemile nii laastavalt mõjunud, et mõnda aega ei tohigi ta palatist välja tulla.

“Süsteem on meil selline, et igaüks ise valib, kui just arst pole öelnud, et ei tohi. Mõnel on koerakarvade vastu allergia ja ta ei tule looma lähedusse,” selgitab tohter. Aga bakterid? “Bakterid on meie ümber igal pool – kodus, tööl, koolis, lasteaias, poes... Lapsed teavad, et pärast koeraga suhtlemist tuleb käsi pesta ja sellest piisab.”

Enne haiglasse tulekut teeb pisikese korrastuskuuri läbi ka Susi. “Minu inimene töötleb mind vastuvõtule kohaselt. Kõigepealt käib karvust läbi spetsiaalne kamm, siis väike klassikaline maadlus küünekääridega ja lõpuks hingeõhk vanillilõhnaseks. Olen valmis!” hõiskab peni (perenaise näppude

Kes on kes?

Loomad-abilised pakuvad eri paigades võimalusi inimeste elukvaliteedi parandamiseks läbi motivatsiooni tõstmise, õppetöö või vaba aja veetmise (ingl k *animal-assisted activities*). Kindlatele kriteeriumidele vastavate koertega käivad tegevusi pakkumas loomaspetsialistid või koolitatud vabatahtlikud.

Loomad-terapeudid on teatud nõuetele vastavad loomad, kes osalevad eesmärgipäraselt inimese ravi-protsessis (ingl k *animal-assisted therapy*). Loomateraapia (mida pakuvad koeraga koos tervishoiu- või sotsiaaltöötajad oma eriala piires) eesmärk on parandada inimese füüsilist, sotsiaalset, emotsionaalset ja tunnetuslikku toimimist. Teraapia võib toimuda grupis või individuaalselt. Protsessi dokumenteeritakse ja hinnatakse.

Loomad-elanikud (ingl k *resident animals*) elavad asutuses (nt hooldekodus või haiglas – toim) kuuluvad asutusele ning nende eest hoolitseb personal koos vabatahtlike ja klientidega. Osad neist võivad pärast koolituse läbimist olla kaasatud asutuse pakutavatesse korrapärasesse tegevustesse ja teraapiatesse, teised osalevad klientide elus spontaanselt.

Allikas: Ameerika Veterinaarmeditsiini Assotsiatsioon

vahendusel, on mul alust arvata) oma Facebooki-seinal.

Maarjal on koer kaaslaseks olnud terve elu. Varem saksa lambakoerad, nüüd juba kolmandat aastat malamuu.

“Mul on nii kahju vaadata, kuidas inimesed koertesse kui asjadesse suhtuvad. Hindavad pelgalt välimust ning treenivad neid tegema üht, teist ja kolmandat. Suhtumine, et koer on meie kaaslane elus, jääb aina enam ja enam tagaplaanile,” räägib Maarja. “Kui ma aiaga maja ostan, vaat siis võtan koera, ütlevad paljud. Aga ega siis aed koerale seltsiliseks ole, ikka inimene.”

Moeloojast vabatahtlik

Tal on siiralt kahju penidest, kes pikad päevad üksinduses mööda peavad saatma. Oma koeri on ta võimalusel alati igale poole kaasa võtnud – kohvikusse ja restorani, tööle ja sõprade juurde külla, ka poodi. See ongi olnud n-ö eriettevalmistus, mille tulemusel metsakutsu välimusega Susi ei pelga inimesi ega võõrasta uusi kohti, vaid suhtub kõigesse sõbralikult ja uudishimulikult.



Minu lemmik. Minu valik.

Valerie Grin,
loomaarst ja loomaomanik



Loomaarsti ja loomaomanikuna mõistan ma inimeste ja nende lemmikute vahelist erilist sidet. Seepärast toidangi oma lemmikuid Hill's™ Science Plan™ toiduga ning soovitan seda teistelegi.

See toit sisaldab kõiki loomale vajalikke aineid ja mitte midagi sellist, mida ta ei vaja. Ja minu loomadele see maitseb.

See on retsept paremaks eluks.

Maaletooja: AS Optimer

Loe lähemalt aadressil www.optimer.ee



Susi tavaline päev möödub Tallinna vanalinnas Arteljee rätsepatoas, kus Maarja tegutseb pereettevõtte hinge, moekunstniku ja stilistina. “Ükski klient pole koera nähes ükselt tagasi läinud. Kui keegi ütleb, et tal on allergia, siis loomulikult läheb Susi selleks ajaks teise ruumi,” selgitab endanimealise kaubamärgi omanik.

Seda, et tema töö ja eriala on moelooming ning koera ja inimeste suhtlemise korraldamine huviala, Maarja lausa rõhutab. “Mul pole tervishoiuega sotsiaaltöötaja, logopeedi või terapeudi kutset. Ja sestap ei ole see, mida me Susiga teeme, koerateraapia. Me pakume lastele emotsioone ja võimalust end vabalt tunda ning see on ka kõik,” selgitab ta.

Miks just lapsed? “Täiskasvanud inimesi on raske muuta või nende väljakujunenud ja kindlaid seisukohti ümber lükata. Lapsed aga vaatavad maailma asjadele hoopis teisiti, nad on palju avatumad,” selgitab Maarja. Ning jätkab: “Kohtame Susiga sageli kaht äärmuslikku lähenemist. Esimesel juhul lubavad vanemad oma võsukesed võõrale koerale pai ja kalli tegema, ilma et neil oleks vähimatki aimu, mida koer asjast arvab. Omanikult ei vaevuta midagi küsima. Teisel juhul aga hakatakse hirmutama: kui sa korralikult ei käitu, siis see koer hammustab sind! Kumbki neist viisidest pole ju õige ega kohane.” Sellise suhtumise-käitumise muutmiseks Maarja ja Susi missioonile asusidki.

Alguse sai nende ühine “ajaveetmise karjäär” Eesti Lastekirjanduse Keskusest, mis asub Pikal tänaval Arteljee

Loomateraapia ajalugu

Loomateraapia tärkas ideest ja uskumusest loomade ning nende vaimude üleloomulikesse võimetesse. Varaseim dokumenteeritud loomateraapia kasutamine leidis aset XVIII sajandi lõpus Inglismaal Yorki Retreati psühhiaatria-haiglas, mida juhtis William Tuke. Patsiendid selles asutuses võisid vabalt ringi uidata territooriumil, kus leidus ka hulk väikseid koduloomi. Loomi peeti tõhusateks suhtlusvahenditeks. 1860. aastal järgis Bethlemi haigla Inglismaal

sama suundumust ja lisis loomad hooleluste hulka, mis mõjus seal elavate patsientide moraallile väga positiivselt.

Sigmund Freudil oli palju koeri ja tihti osales tema tšau-tšau Jofi psühhoanalüüsi seanssidel. Freud sedastas, et koera kohalolek tuli kasuks, sest patsiendid märkasid, et nende kõne ei šokeeri ega häiri koera ning see julgustas neid lõõgastuma ja ennast avama.

Allikas: Wikipedia

lähedal. Esialgu suhtuti pak-kumisse, et koer lastega suhtlema tuleb, ettevaatlikult, kuid lubati siiski. Ja kõik laabus! Isegi nii edukalt, et Susil on Tallinna Keskraamatukogu lastesaali lugemispesas nüüd lausa isiklikud lugemistunnid lastele, kel lugemisega raskusi.

Tundides loevad lugemaõppijad penile raamatut ette, ja mitte omaette pobisedes, vaid ikka nii, et loom kuuleb. Ja ta kuulab, ei mühata ega kergita vigade peale kulmu, ei paranda ega osata. Ja lapsed saavad lugemise selgeks!

Mõelge suurelt!

Mure, et täiskasvanud inimesed väga sageli koertega suhelda ei mõista, on Maarjale niivõrd südamesse pugenud, et ta on otsustanud vabatahtlikuna tegutsedes olukorda muuta.



Koos lapsepõlvesõber Hele Alustega, kes on õppinud sotsiaalpsühholoogiks, eripedagoog-nõustajaks ja ratsutamisterapeudiks ning neis valdkondades ka tegutseb, osaleb ta seitset Euroopa riiki – Itaalia, Hispaania, Eesti, Rumeenia, Ungari, Leedu, Inglismaa – hõlmavas

õpikoostööprojekti, mille tulemusena võiks sündida ka Eestisse loomateraapia-alane süsteem. Kui süsteem ükskord tööle hakkab, tekib lootus, et seda tunnustavad ametlikult ka tervishoiu- ja hoolekandeaasutused, koolid, lasteaiad ja raamatukogud.

Mõelge ja unistage suurelt, tegutsege läbimõeldult ja järjekindlalt, soovib Maarja, ning tegutseb ise oma sõnade kohaselt. Nii Susiga lastele emotsioone pakkudes kui omapäraseid ja kauneid rõivaid disainides. ✨



DETSEMברי

sündmused

- 1. detsembril toimub Vanemuise Kontserdimajas Tartu Ülikooli 94. aastapäeva ball.
- 1. detsembril on Tartumaal Alatskivi lossis luuletaja Juhan Liivile pühendatud üritus.
- 1. detsembril on jõuluretk Murastes.
- 1. detsembrist 4. jaanuarini 2014 toimub jõulumuusika festival "Kirikupühad Maarjamaal 2013".
- 1. detsembrist 5. jaanuarini 2014 toimub "Jõululinn Tartu 2013".
- 1.–8. detsembrini toimub Pärnu Uue Kunsti Muuseumis Kihnu käsitöö näitusmüük "Kihnu jõulupuu".
- 2.–20. detsembrini kestab Põlva Talurahvamuseumis jõuluprogramm "Jõulud Karilatsis".
- 2.–21. detsembrini toimub üritus "Jõulud Avinurme Puiduaidas".
- 3.–8. detsembrini on Kohtla-Järvel Vahtra Loomakeskuses "Põlevkivimaa päkapikud".
- 4. detsembril algab jõulunädal Kauksi looduskeskuses Ida-Virumaal.
- 4.–6. detsembrini on päkapikutöötoad Põlvamaal Mikitamäel.
- 5.–12. detsembrini toimub Pärnus Lydia Koidula 170. sünniaastapäevale pühendatud nädal Pärnus.
- 5.–18. detsembrini toimub Eesti Põllumajandusmuuseumis Ülenurme alevikus Tartumaal jõuluprogramm.
- 6. detsembril toimub jõululaat Värskas.
- 6. detsembril on IV talvelaulupidu Saaremaal Kihelkonnal.
- 6.–7. detsembril toimub Tartu messikeskuses jõululaat.
- 7. detsembril toimub Riisipere kultuurimajas "Kingipäev".
- 7. detsembril on eakate aastalõpupidu Pärnumaal Libatses.
- 7. detsembril on Kehra rahvamajas Anija valla jõululaat.
- 7. detsembril kell 10 on Tartumaal Jaago käsitöötalus väike jõulueelne käsitööspaa.
- 7. detsembril toimuvad jõululaadad Alatskivi lossis, Rāpinas Sillapää lossi pargis, Võrus, Mikitamäe vallamajas ja Põlva kultuurikeskuses.
- 7. detsembril kell 10 toimub Paide keskväljakul ja selle ümbruses kogupere-jõuluüritus "Paide jõulukroon".
- 7. detsembril on jõulujaam Tapa vanas vaksalis ja käsitöölaad Kohila vallas Hageri rahvamajas.
- 7. detsembril kell 11 toimub Tartumaal Nõo vallas Vapramäe loodusmajas õpituba "Säästva eluviisi koolitussari – mesilasvaha kasutamine".
- 8. detsembril on jõuluturg Põlvamaal Moostes, jõululaat Tartumaal Võnnus ja jõululaat ning perepäev Väike-Maarja vallas Simunas.
- 8. detsembril toimub Pärnumaal Tori vallas "Tori jõulupuu 2013".
- 9. detsembril on eakate jõulupidu Risti koolis ja jõululaat Ahja kultuurimajas.
- 9.–20. detsembrini on Jõgevamaal Kääpa külas lastele avatud Hundimaa.
- 10. detsembril on Järvamaal Kaaruka külamajas Kaaruka jõulumaa.
- 11.–15. detsembrini toimub Pokumaal "Soojade soovide aeg".
- 12. detsembril on piparkoogipäev Võrumaal Antsla noorteklubis.
- 12.–15. detsembrini on Paunküla Heaolukeskuses avatud Mia jõulumaa.
- 12.–15. detsembrini on Päkapikumaa Võrumaal Mõniste muuseumis.
- 12.–20. detsembrini on Harjumaal Saue vallas Vanamõisa vabaõhukeskuses avatud Vanamõisa jõulumaa.
- 13. detsembril on jõululaat Roosna-Alliku rahvamajas.
- 13. detsembril on Päkapikumaa Saaremaal Põide vallas Koorti jahimajas.
- 13. detsembril toimub Kabalas "Pärilipäeva röömupäev".
- 13.–15. detsembrini on Eesti Vabaõhumuuseumis jõuluküla.
- 14. detsembril toimub V Tartu talvine tantsupidu ja Tartu jõululaat.
- 14. detsembril on Tabasalus jõululaat ja Jüris käsitöölaad.
- 14. detsembril toimub jõulumeelne kunstimüük Türi kultuurikeskuses.
- 14. detsembril on RMK Nõva looduskeskuse retk talvise metsas ja jõulukaunistuste meisterdamine.
- 14. detsembril toimub Järvamaal Koerus riidelaat ja Väike-Maarja vallas Lehtse kultuurimajas jõululaadake.
- 14. detsembril on laad Muhu spordihallis.
- 14. detsembril toimub Raplas Sadolini spordihoones XI Rapla jõululaat ja Narva linnuses Põhjaõue talvelaad.
- 15. detsembril on Sakus kogupereüritus "Jõulutelk".
- 15. detsembril on jõululaadad Järvamaal Koerus ja Võrumaal Ruusamäe rahvamajas.
- 15. detsembril on Mäetaguse vallas Pagari seltsimajas päkapikkude tööd ja tegemised.
- 15. detsembril on romansiõhtu Sillamäe kultuurikeskuses.
- 16.–19. detsembrini toimuvad jõulueide töötoad Palamuse vallas Kaarepere rahvamajas.
- 17.–18. detsembril on jõulumaa Võrumaal Rogosi mõisas.
- 18.–21. detsembrini on Narvas suur jõululaat.
- 18.–23. detsembrini on Martensi väljakul avatud Pärnu keskuse jõuluturg.
- 19. detsembril on Valgamaal Tõlliste valla jõulupidu.
- 20. detsembril on jõulupidu Mäetaguse vallas Kiikla rahvamajas.
- 20.–21. detsembril toimub Hiiumaal Kärkla kultuurikeskuses Hiiumaa käsitöö ja omatoodangu jõululaat.
- 21. detsembril talvepealinna tiitli vastuvõtt Otepääl.
- 21. detsembril on Väike-Maarja vallas Simuna talvetantsupidu.
- 21. detsembril on Pärnus toomapäeva tule- ja tantsuetendus "Valguse võit pimeduse üle".
- 19. detsembrist 8. jaanuarini toimub Tallinnas disaini- ja arhitektuurigaleriis "Piparkoogimaania".
- 21. detsembril toimub Raplas käsitöömeistrite XII jõululaat.
- 21. detsembril on aastavahetuse pidu Paide kultuurikeskuses.
- 21. detsembril toimub Saku Suurhallis Eesti Kennelliidu kutsikate ja veteraanide jõulu-show ja juuniorhändlerite Eesti meistrivõistluste finaali.
- 27. detsembril on aastavahetuse pidu Türi kultuurimajas, Nõva valla rahva aastalõpupidu Roostal ja Rāpina rahvamajas.
- 27. detsembril on aastalõputrall Võrumaal Mõniste rahvamajas.
- 28. detsembril on aastalõpupidu Tapa kultuurikojas.
- 29. detsembril on aastalõpuball Jõhvi kultuurikeskuses.
- 30. detsembril on aastavahetuse pidu Oisu rahvamajas.
- 30. detsembril on Estonia teatris Harjumaal ball.

Uudiseid ja eelteateid ootab iga kuu 10. kuupäevani toimetaja **Kadri Tramm**.
Tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee.

Maakodu sisujuht 2013

Kaunid kodud

- Nr 1 lk 6 Garaazist sai armsa kodu kahele
 Nr 2 lk 6 Kodu põhjamaiselt kargetes värvides
 Nr 3 lk 6 Maakodu Vasara tänaval
 Nr 4 lk 6 Tamme talu kadakasel karjamaal
 Nr 5 lk 6 Romantikute kodu kartulihoidlas
 Nr 6 lk 8 Sirelililla Sitika talu
 Nr 7 lk 6 Kodu rehemajade näitusel
 Nr 8 lk 8 Kodu vanavanemate heinamaal
 Nr 9 lk 6 Üllatusi täis Uuetoa talu
 Nr 10 lk 8 Bullerby hõnguga kodu
 Nr 11 lk 6 Kodu, kus on juured
 Nr 12 lk 6 Kodu vanas viinavabrikus
 Nr 12 lk 38 Laudast sai saunake

Üks mõis ja ilus maja

- Nr 1 lk 12 Maalingud ja maagilised keldrid maadeuurija mõisas
 Nr 1 lk 20 Targa talumehe maja
 Nr 2 lk 14 Aadlielamu piiskopilinnuse veerel
 Nr 2 lk 14 Valguse- ja veemängud Koluvere lossis
 Nr 2 lk 20 Narva vaimu uus kodu
 Nr 6 lk 16 Heimtali - kaunitari nimega mõis Eestimaa Šveitsis
 Nr 7 lk 16 Pidula ootab külalisi
 Nr 7 lk 22 Sajandi armastuslugu Kunda külas
 Nr 8 lk 20 Saja-aastane häärber nagu uus
 Nr 9 lk 16 Mäng on Cantervilla töö
 Nr 9 lk 26 Loovate mõtete maja
 Nr 10 lk 18 Majakalinnak toob Sõrve sääرده elu
 Nr 10 lk 22 Palmse - Lahemaa pärl
 Nr 11 lk 18 Mõis Padaoru nõlvadel
 Nr 12 lk 14 Muinasjutuvilla mändide all

Sisekujundus

- Nr 1 lk 24 Hubane magamistuba endises büroos

- Nr 1 lk 28 Uenäod oma lammaste villast teki all
 Nr 1 lk 32 Milline tekk sobib külmavarese voodisse
 Nr 3 lk 26 Liisu Arro päikeseline köök
 Nr 5 lk 26 Kirjumirjud kardinamängud
 Nr 5 lk 28 Kaltsukotiliniidid kardinaks
 Nr 12 lk 22 Meistrid ehivad jõulupuud

Restaureerimine, ehitus, võimalus

- Nr 1 lk 38 Läikiva riidekapi iluravi
 Nr 1 lk 43 Lindude einela
 Nr 2 lk 32 Paelast päikeseratastega puidust sirm
 Nr 4 lk 16 Kuurist kuursaaliks
 Nr 4 lk 18 Jahimeeste ja muidu lustijate väliköök
 Nr 4 lk 24 Püstkojaga suveköök saarel
 Nr 5 lk 30 Puit aaderdades väärrikamaks
 Nr 6 lk 23 Lihtne abiline - vardapakk
 Nr 6 lk 24 Kodustame postkasti
 Nr 7 lk 28 Maakodu 25 000 euro eest
 Nr 7 lk 33 Saelõiketehnikas majad
 Nr 7 lk 38 Kaitse kodu kuumuse ja valguse eest
 Nr 8 lk 38 Lustakas kottmaja
 Nr 10 lk 30 Postkastid iludusvõistlusel
 Nr 11 lk 26 Koltunud paberist aardeks
 Nr 11 lk 34 Puidurikked kodu kaunistama
 Nr 12 lk 28 Rippuv riid
 Nr 12 lk 44 Saunasõbra uudne ja tarviline vara

Majamure

- Nr 4 lk 120 Kallis, kuid möödapääsmatu tee-ehitus
 Nr 5 lk 36 Salvkaev vajab aeg-ajalt puhastamist
 Nr 6 lk 26 Värvimine pikendab eterniitkatuse eluiga
 Nr 8 lk 28 Vana maja külmad põrandad

Aed

- Nr 1 lk 44 Pihlaka talu veidi isepäine aed
 Nr 2 lk 40 Aed täis tähendussõnu

- Nr 2 lk 44 Naiselikult tikitud aiamuster
 Nr 3 lk 60 Lepiku-Mardi roheline aardelaegas
 Nr 3 lk 74 Ilusad tomatiistikud aknalaualt
 Nr 4 lk 40 Roosiaed heinamaa süles
 Nr 4 lk 58 Lehtiludus helmikpööris ja tema kaunid sugulased
 Nr 4 lk 70 Õrnad ja haprad linad
 Nr 4 lk 76 Samblad sobivad hästi ka aiataimeks
 Nr 4 lk 84 Jaapanlaste samblalembuse viljad
 Nr 4 lk 122 Väge täis ilu koduaiast
 Nr 5 lk 40 Linna lilled
 Nr 5 lk 56 Magnooliaõites kevad
 Nr 6 lk 31 Lillemüür ja hubased aiasopid
 Nr 6 lk 38 Uhked kobarad hoogsas pöörlemises
 Nr 7 lk 15 Roosiline kapsapea peolauale
 Nr 7 lk 42 Kauni taluaia värviline juuli
 Nr 7 lk 48 Kirev liiliasuvi Issako-Peetri talus
 Nr 8 lk 32 Eesti kaunimad koduümbrused
 Nr 8 lk 40 Okkiline iluaed rannakarjamaal
 Nr 8 lk 52 Siilkübarad pole moenarrid
 Nr 9 lk 30 Aed, mis hoolib ja tervendab
 Nr 9 lk 32 Aiavõistlus Tornide väljakul
 Nr 10 lk 32 Kividega väetatud valge aed
 Nr 11 lk 36 Värviline aed suure tiigi kaldal
 Nr 12 lk 48 Ukse ehteks samblapallid
 Nr 12 lk 18 Okkiline aed valmistub talveks

Nõuandeid aiapidajale

- Nr 1 lk 52 Rohetavad riulialiad
 Nr 1 lk 54 Kuukingalapsed eraldi potti
 Nr 1 lk 62 Mis keldris mädaneb ja haiseb?
 Nr 2 lk 50 Mis sobib vana kuuseheki asemele?
 Nr 2 lk 63 Kraptsakad käärid ja terane saag
 Nr 2 lk 66 Külviajaks valmis!
 Nr 3 lk 68 Orhideed pudelis: kes nad on ja mida tahavad?
 Nr 3 lk 76 Uusi sorte köögiviljaaeda
 Nr 4 lk 48 Pinnakatteroosid - õierikkad hea tervisega kaunitarid

- Nr 4 lk 54 Kuidas sobitada kokku mitu elulõnga
- Nr 4 lk 92 Muruga üles- ja allamäge
- Nr 4 lk 102 Permakultuur aias ehk oskua luua kasulikke suhteid
- Nr 4 lk 96 Kes selles tiigikeses elab?
- Nr 4 lk 112 Ringmäng köögiviljaaias ehk viljavaheldus
- Nr 4 lk 116 Õunamähkur abistab aednikku
- Nr 4 lk 126 Värvimängud taimedega
- Nr 5 lk 60 Supipeenar suures kastis
- Nr 5 lk 64 Umbrohutõrjest umbrohukülviks
- Nr 6 lk 46 Õisi ja vilju lodjapuult
- Nr 6 lk 50 Loodusliku moega taimetoed
- Nr 6 lk 52 Aias helgib veesilm
- Nr 7 lk 54 Omasilmatud roosid
- Nr 7 lk 55 Kuri lepatriinu
- Nr 8 lk 64 Mis on mulla happesus?
- Nr 9 lk 38 Sügis hortensiate õievahus
- Nr 9 lk 46 Lilleralli läbi nelja aiandustalu
- Nr 10 lk 44 Kanaaride karikakar - peenrale ja potti
- Nr 10 lk 48 Teeme aeda turbapeenra
- Nr 10 lk 54 Roosid valmistuvad talveks
- Nr 11 lk 44 5 lilleanumat hilissügiseks
- Nr 11 lk 46 Hobikasvatavate sügisene orhideenäitus

Tunne ära

- Nr 2 lk 56 Pudelikud maakera kuklapoolelt
- Nr 4 lk 108 Sarvikud kasvuhooes
- Nr 5 lk 46 Õied kui kirikukellad või teetassid
- Nr 5 lk 50 Magnooliad - eksootilised iludused
- Nr 8 lk 48 Eesti orhideed - õrnad ja omanäolised
- Nr 12 lk 52 Vanaemade lemmik - jõulukaktus

Külaskäik

- Nr 1 lk 56 Külluslik Viini turg
- Nr 2 lk 26 Uhti kõrtsi uhke sisu
- Nr 3 lk 36 Gastronoomiatalu luksuslik lihtsus
- Nr 8 lk 70 Külaskäik Valloonia teofarmis

- Nr 9 lk 54 Hästi hoitud saladus - Colonna roosiaed
- Nr 9 lk 60 Metste talu vürtsikad viljad
- Nr 9 lk 70 Setud pidasid kostipäeva
- Nr 9 lk 66 Eesti tuntuim metsamoor loob taimetarkade kooli
- Nr 10 lk 38 Iga ilmaga mugav Ojamäe talu
- Nr 11 lk 30 Nostalgiahetked suvehiidlastega
- Nr 12 lk 30 Lihula lilltikand särab taas
- Nr 12 lk 63 Üllatuskingid Mardilaadalt

Unustatud vana

- Nr 1 lk 60 Kui taimed teevad aiale kahju
- Nr 2 lk 68 Aeg üle vaadata seemnevarud
- Nr 5 lk 68 Mõttele läbi ja säilita olemasolevat
- Nr 6 lk 56 Pampel kui väärt teetaim
- Nr 8 lk 62 Kogu tõde kooliaias
- Nr 9 lk 58 Pakkematerjal otsustab säilivuse
- Nr 10 lk 58 Labidaga aia kallal
- Nr 11 lk 42 Varakevadisi rabarberid istutage sügisel
- Nr 12 lk 58 Sibullilled elluäratamine

Lugejareis ja pilk maailma

- Nr 1 lk 64 Inkade argipäev on eurooplasele ime
- Nr 3 lk 56 Sinikarbid ja garneelid - belglaste lemmikud
- Nr 5 lk 14 Lunuganga - andeka looja pelgupaik
- Nr 6 lk 58 Amazonase ja vihmametsa lummused
- Nr 7 lk 60 Loomi ja taimi Peruu looduses
- Nr 7 lk 68 Lõuna-Ameerika kaamelid
- Nr 10 lk 62 Suvelõpp Madjarite maal
- Nr 10 lk 68 Maakodu reis Aafrika läänenurka ja külmapoolusele
- Nr 11 lk 50 Inspireeriv Maroko kuningriik

Kaaslane

- Nr 1 lk 74 Imeväikesed, aga siiski hobused
- Nr 2 lk 76 Abiks neile, kes kurta ei oska






- Nr 3 lk 78 Suveidüll: sinine meri, roheline rohi ja valged lehmad
- Nr 4 lk 136 Teadmata kadunud
- Nr 5 lk 70 Laulev aed
- Nr 6 lk 76 Elu maakodus metsloomadega
- Nr 7 lk 70 Karjakastelli sulelised ja karvased
- Nr 10 lk 78 Kraapimis- ja vaatlustorn Kessule
- Nr 11 lk 72 Talvine lisapala aitab ellu jääda
- Nr 11 lk 74 Poolsada kiisut ja lahke pererahvas
- Nr 12 lk 74 Susi, kes toob rõõmu ja viib mure

Kostitaja

- Nr 1 lk 78 Umbõ hää koolisöök
- Nr 3 lk 54 Soojad pätsid Pätsi Sahvrst
- Nr 4 lk 130 Kalakohvik soolases meretuules
- Nr 6 lk 72 Restoran kord nädalas
- Nr 9 lk 72 Tütrele pühendatud kohvik Ameli
- Nr 10 lk 70 Kohvihõnguline vildivilla
- Nr 11 lk 58 Värske sööm Rõõmuallikast

Köök

- Nr 2 lk 70 Kartuliroosid ja paprikatulbid
- Nr 2 lk 72 Pidulik või argilõuna sisemisest ilust
- Nr 2 lk 48 Kitsejuust ja lambaliha taluköögist
- Nr 3 lk 22 Päikese talu lugusid täis köök
- Nr 3 lk 32 Tervislikud road omaloodud nõudes
- Nr 3 lk 42 Pilg mahetalu sahvrisse ja kööki
- Nr 5 lk 76 Kevadine roheline taldrikul
- Nr 6 lk 68 Grillige ja moppige mõnuga!
- Nr 7 lk 76 Suvevärskus lauale
- Nr 8 lk 76 Mitmekesine hoidisteriit
- Nr 9 lk 76 Koolijütsi tervislikud eined
- Nr 10 lk 74 Sügisvärvid taldrikul
- Nr 11 lk 64 Kana ja karask kadripäevaks
- Nr 11 lk 70 Meie lemmikhoidiste riit
- Nr 12 lk 68 Talv tuleb, jõulud saabuavad

	linn Karjalas	lauseliige	vaip, ingl. k.	isekalt kätuma	A	natside salateenistus															
pealinn Euroopas																					
mitte surnud																					
jõuline																					perpetuum mobile
pesuvahend			võttis kaasa																		
hapnik		3. ja 7. vokaal	Special Republican Guard					kvartal	ubade kodu	jäähokiliiga	... Maiste	poolt, eest, lad. k	umbes	end. kirjanik, lavastaja		homo-seksuaal	end. teatrijuht				
automark																					
taim pildil																					Geoloogia Instituut
																					Eesti Raadio
taim pildil													organ								
													väävel								
ümar täht		kuju Austraalia mütoloogiast						religioossed elupaigad													
		kirglikult soovima						sündinud													
rooma 2.			ebamugavustunne millegi v. kellegi ees	... päisa																	teat elupaika asustav taime- ja loomakogum
High Voltage				diiselkütus																	
				raadius				University of Edinburgh													
lähestikku, kõrvuti																					
kahe vaatuse vahel								Madalmaade domeen													
								hoog, tarn													
võla- ja asjaõigus				ettevõtlus					uraan												
									amper												
Advanced Market Reasearch				reede				Noorte Autorite Koondis													
				okaspuu				aasta													
lehkavad									4. vokaal												
									vald Harjumaal		tänav Tallinnas	Sharm el Sheiki lennujaamakood	5. vokaal	olümpia-komitee	osmium	dünastia Hiinas	härja veopuu				
ehk		end. ujuja						väga vaikselt muus.													
		sinu						lillaäieline ravimtaim, imikas ala elamu ümbruses													
taim pildil																					
taim pildil																					
aasta		Säästva Eesti Instituut						European Economic Union													
		uudistesaaate osa																			
liitium			reaalgümnaasium					algusvokaal													
			rõhuühik					liiter													
	Laupäevaleht																				
	ümar täht																				5. Vokaal
kellelegi kuuluv								mõistus													

Lahendusi ootame 16. detsembriks aadressil:

Maakodu, Narva mnt 13, 10151 Tallinn, e-posti teel kristel.kirss@maakodu.ee

Lisage vastuse juurde ka oma selle numbri lemmiklugu.

Õigete vastuste vahel loosime välja raamatu!



AVANT laadurid

AVANT TECNO OY (Soome) on maailma juhtiv, omakaalult alla 2000 kg kaaluvate kompaktladurite valmistaja. Laadureid müüakse suure eduga kõikjal maailmas ning ka Eestis on tänaseks kasutusel 600–700 AVANT laadurit väga erinevates töovaldkondades. Masinad valmivad Soome tehases, läbides range ja põhjaliku kvaliteedikontrolli. Komponentidena kasutatakse vaid parimaid.

AVANT on väikelaadurite tootearenduse teerajaja ja konkurentidele kättesaamatu. Tänu intensiivsele tootearendusele, põhjalikule kvaliteedikontrollile, laiale mudelivalikule ja uudsele tehnoloogiale on AVANT laaduritest saanud klass täiesti omaette masinaid, millele ei suuda konkurentsi pakkuda Hiinas, Poolas, Itaalias või arengumaades valmistatud õnnetud analoogid ja AVANT vanema põlvkonna ebakvaliteetsed kooapid. Intensiivne tootearendus ja pidev koostöö klientidega masina arendamise osas, töökindlus, laitmatu hooldus ja varuosade kättesaadavus on argumendid, mis tagavad laadurite suure müügi.

Teerajaks selles masinaklassis on mitmeid innovatsiooniahindu üle maailma pärvinud AVANT laadurid, mis on loodud töiseks töötegemiseks koostöös professionaalsete ja nõudlike klientidega. AVANT laadu-

rite edu näitab seegi, et enamik konkurentide üritab järgida just AVANT laadurite tootearendust ning pakkuda analoogseid lahendusi.

Tänu masinate universaalsusele, töökindlusele ja kasutamiskihtsusele kasutavad ka Eestis AVANT laadureid väga paljud haljastus- ja ehitusfirmad, kinnisvarahooldusettevõtted, hotellid, turismitalud, vallad, linnad, põllumajandusettevõtted, kalmistud, aiandid, talupidajad, maakodude omanikud, eraaiapidajad jne.

AVANT laadureid on mitmeid mudeliseeriaid: 200, 300, 400, 500, 600 ja 700 seeria masinad. Mudelivalik on lai, masinaid leiab väga erinevaks otstarbeks. AVANT laadurite põhilisteks konkurentsieelisteks on masinate universaalsus (tänu väga laiale töövahendite valikule), töökindlus, kerge kaal, suur jõudlus ning kasutamise kihtsus.

- **tõstejõud kuni 1400 kg**
- **tõstekõrgus kuni 2,8 m**
- **sõidukiirus kuni 25 km/h**
- **kaal alates 590 kg**
- **lai valik lisaseadmeid**
- **lai mudelivalik**



AVANT laadurite maaletoomise, müügi ja hooldusega tegeleb AS SAMI müügiosakond: Harjumaa, Saue, Tule 20, lisainfo tel 670 9040, müügijuht 528 2732 või sami@sami.ee. Müügihall avatud E–R 8.00–16.30.



- **Konkurentsilt enim müüdnud väike-laadur ka Eestis.**
- **Lai mudelivalik masinaid alati kohapeal esinduses Sael.**
- **Lai valik kvaliteetseid töövahendeid alati kohe saadaval.**
- **Valmistatud Soomes, vt: www.avanttecno.com**
- **Originaalne AVANT.**
- **Üle 600 müüdnud laaduri Eestis.**



SAMI
MASINAKESKUS
www.sami.ee

TAMREX

ASENDAMATU MUGAVUS KÜLMADES TINGIMUSTES!

TAMREX soe aluspesusärk

art 7191 - meeste mudel
art 7192 - naiste mudel

29.- €

TAMREX WinterPRO 6000 kitsenahast talvekindad

art 44-383

-15%

TAVAHIND 15.50 €

SOODUSHIND

13.18 €

TAMREX kitsenahast talvekindad

art 44-302

6.50 €

TAMREX pikad aluspesupüksid

art 7112 - meeste mudel
art 7113 - naiste mudel

26.- €

Spetsiaalsest
Poly-Dacron kangast soe
aluspesu juhhib niiskuse
kehapinnalt eemale ja
hoiab suurepäraselt
kehasoojust. Venivast
materjalist aluspesu on
keha vastas mõnusalt
pehme ja mugav.

Materjal:
100% Poly-Dacron.
Värvus: tumehall

**ALUSPESU
KOMPLEKT**
(särk + püksid)

-20%
= 44.- €

Hinnad sisaldavad käibemaksu 20% ja kehtivad kuni 31.12.2013 või kuni kaupa jätkub!



TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35 | TARTU Aarala 114, Ringtee 37a | PÄRNU Riia mnt 169a, Savi 3 | RAKVERE Pikk 2 | VIJANDI Riia mnt 42a | JÕHI Tartu mnt 30 | VÕRU Plii 2 | VALGA Vabaduse 39 | NARVA Tallinna mnt 19c | HAAPSALU Ehitajate 2a, Uuemõisa | PAIDE Pikk 2